

Udskriftsdato: 3. januar 2026

VEJ nr 10365 af 20/10/2005 (Gældende)

Vejledning om anvendelse af retssikkerhedsloven på miljøområdet

Ministerium: Miljø- og Ligestillingsministeriet

Journalnummer: Miljømin., Miljøstyrelsen, j.nr. 1016-0008

Vejledning om anvendelse af retssikkerhedsloven på miljøområdet

Vejledning fra Miljøstyrelsen Nr. 7 2005

Indhold

1 Indledning

2 Varslingsreglerne og de øvrige regler i retssikkerhedslovens kapitel 2

- 2.1 Indledning
- 2.2 Varslingsreglerne
 - 2.2.1 *Hovedreglen om varsling*
 - 2.2.2 *Indsigelse over for varslet tilsyn*
 - 2.2.3 *Undtagelser fra varslingsreglerne.*
 - 2.2.4 *Underretning om indgrebet, hvis varslingsreglen er fraveget.*
 - 2.2.5 *Rottetilsyn*
 - 2.2.6 *Miljøvagten*
- 2.3 Andre regler i retssikkerhedslovens kapitel 2
- 2.4 Konsekvenser af at overtræde reglerne.

3 Reglerne i retssikkerhedslovens § 9 og § 10 om forholdet til strafferetsplejen og selvinkriminering

- 3.1 Overordnet beskrivelse af § 9 og § 10
 - 3.1.1 *§ 9*
 - 3.1.2 *§ 10*
- 3.2 Særlige spørgsmål
 - 3.2.1 *Hvor finder § 9 anvendelse?*
 - 3.2.2 *Hvilke typer oplysninger er omfattet af § 10?*
 - 3.2.3 *Hvornår er der rimelig grund til mistanke, og hvornår er der konkret mistanke?*
 - 3.2.4 *Krav til samtykke*
 - 3.2.5 *Undersøgelser hos / oplysninger fra 3.mand.*
 - 3.2.6 *Nye hjemler til at foretage undersøgelser for virksomhedernes regning.*
 - 3.2.7 *Fjernelse af dokumentation hos virksomhederne.*
 - 3.2.8 *Hvad gør man, hvis man ikke kan skaffe flere oplysninger?*
- 3.3 Eksempler
- 3.4 Forholdet til håndhævelsesvejledningen og tilsynsvejledningen
 - 3.4.1 *Håndhævelsesvejledningen*
 - 3.4.2 *Tilsynsvejledningen*
- 3.5 Konsekvenser af at overtræde reglerne.

1 Indledning

Lov nr. 442 af 9. juni 2004 om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter (i det følgende retssikkerhedsloven) trådte i kraft d. 1. januar 2005. Loven gælder også på miljøområdet.

Loven henhører under Justitsministeriets ressort, og Justitsministeriet har udgivet en generel vejledning til loven (Justitsministeriets vejledning af 20. december 2004 om lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter), som kan findes på ministeriets hjemmeside (www.jm.dk) eller på retsinformation (www.retsinfo.dk).

Retssikkerhedsloven gælder kun umiddelbart i forbindelse med tilsyn m.v. foretaget af den offentlige forvaltning (herunder også kommunale fællesskaber, der godkendt efter § 60 i den kommunale styrelseslov, f.eks. de miljøcentre m.v., der er godkendt efter § 60). Afgrænsningen svarer til forvaltningslovens. Tilsyn m.v. udført af private er således ikke umiddelbart omfattet, heller ikke selv om tilsynet foretages på vegne af en myndighed. Retssikkerhedsloven kan dog ved bekendtgørelse udstedt af de enkelte fagministre sættes i kraft for tvangsindgreb m.v. foretaget af private mv., jf. retssikkerhedslovens § 1, stk. 4.

Nærværende vejledning beskriver lovens anvendelse på miljøområdet, og den går kun i detaljer med de dele af retssikkerhedsloven, der er særlig relevante på miljøområdet. Den er derfor kun et supplement til Justitsministeriets vejledning. Vejledningen er primært udarbejdet med sigte på tilsyn efter miljøbeskyttelsesloven, men indeholder også eksempler m.v. fra andre dele af miljølovgivningen.

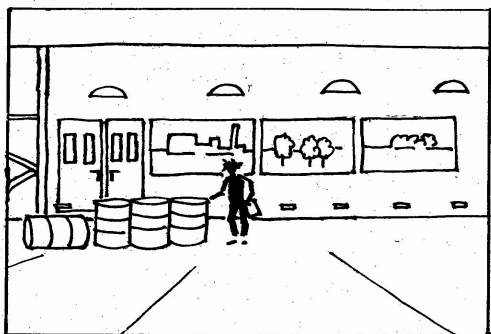
Vejledningen supplerer Miljøstyrelsens vejledning nr. 6/2005 om håndhævelse af miljøbeskyttelsesloven (i det følgende Håndhævelsesvejledningen), og Miljøstyrelsens vejledning nr. 3/1995 Tilsyn med virksomheder (i det følgende Tilsynsvejledningen).

Vejledningen er delt i to hovedafsnit:

- I afsnit 2 beskrives reglerne om, hvordan myndighederne skal opføre sig, når de går på tilsyn eller foretager andre "tvangsindgreb", herunder reglerne om varsling af tilsynsbesøg. (Reglerne i retssikkerhedslovens kapitel 2 (§§ 2-8)).
- I afsnit 3 beskrives de særlige regler om, hvordan myndighederne skal forholde sig, hvis de har fået mistanke om, at der er begået noget strafbart. Dels i forhold til myndighedernes adgang til at gå på tilsyn, dels i forhold til myndighedernes anvendelse af oplysningspligter over for virksomhederne. (Reglerne i retssikkerhedslovens kapitel 3 (§ 9) og 4 (§ 10)).

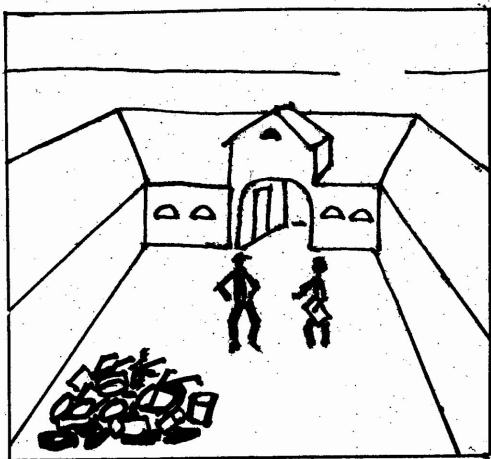
De forskellige kapitler i retssikkerhedsloven har ikke det samme anvendelsesområde. Den væsentligste forskel er, at kapitel 2 kun gælder indendørs tilsyn, mens kapitel 3 (§ 9) også gælder udendørs tilsyn. Kapitel 4 (§ 10) gælder i alle tilfælde, hvor der er oplysningspligter.

På nedenstående tegninger er anvendelsesområdet for hhv. kapitel 2 (herunder varslingsreglerne i § 5) og § 9 illustreret.

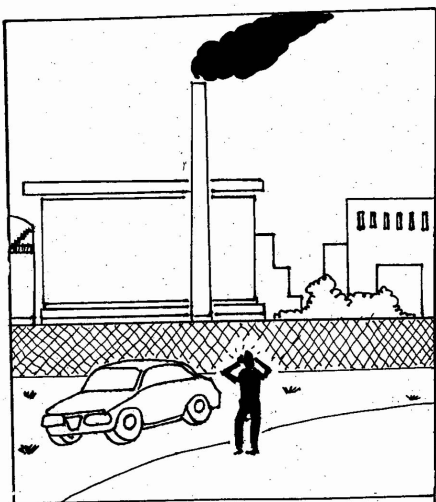
Tilsyn indendørs på en virksomhed:

Både kapitel 2 (herunder varslingsreglerne) og § 9 finder anvendelse.

Tilsyn udendørs på en virksomhed:

Kapitel 2 (herunder varslingsreglerne) finder ikke anvendelse, men § 9 finder anvendelse.

Iagttagelse (herunder evt. fotografering) af en virksomhed ude fra vejen:

Hverken kapitel 2 (herunder varslingsreglerne) eller § 9 finder anvendelse.

2 Varslingsreglerne og de øvrige regler i retssikkerhedslovens kapitel 2

2.1 Indledning

Retssikkerhedslovens kapitel 2 handler om, hvordan tilsyn og andre "tvangsindgreb" skal gennemføres.

Ud over tilsyn gælder reglerne også andre tilfælde, hvor myndigheden skal have adgang til virksomheder eller hos private, f.eks. besøg i forbindelse med behandling af en ansøgning, hvor myndigheden skal undersøge forhold på stedet. De gælder dog ikke, hvis det blot er aftalt at afholde et møde på virksomheden, uden at myndigheden skal undersøge forhold på virksomheden. I det følgende refereres for nemheds skyld til "tilsyn", men det samme gælder altså for andre besøg.

Reglerne gælder kun, hvis der er tale om tilsyn *indendørs*. Tilsyn der udelukkende foregår udenfor, f.eks. på byggepladser, gårdspladser, haver, marker, naturarealer m.v. er ikke omfattet. Desuden er tilsyn i lokaler, hvortil der er almindelig offentlig adgang, f.eks. butikker og restauranter, undtaget – men kun

hvis man ikke skal ind ”bagved” også. Tilsyn anses for at foregå udendørs (og er dermed ikke omfattet), selv om arealet er omgivet af aflåst hegn, eller der er tale om et overdækket (men i øvrigt åbent) område, f.eks. en overdækket oplagsplads.

Reglerne gælder desuden altid ved undersøgelse m.v. af *dokumenter*, også selv om disse befinder sig udendørs eller i lokaler, der i øvrigt ikke er omfattet.

Reglerne gælder ikke, hvis tilsynet skal foregå hos en anden offentlig myndighed, herunder på anlæg, der drives af en offentlig myndighed. Hvis anlægget derimod drives af et selskab, er tilsyn med anlægget omfattet, selv om selskabet er ejet af en offentlig myndighed.

Adgang foregår som hidtil med hjemmel i de enkelte miljøloves adgangsbestemmelser, f.eks. miljøbeskyttelseslovens § 87, jordforureningslovens § 57 og vandforsyningslovens § 64. Adgangsbestemmelserne i de nævnte love samt i havmiljøloven og genteknologiloven er blevet præciseret ved lov nr. 1373 af 20. december 2004, så det er klart, at myndigheden har adgang til at foretage undersøgelser, fotografere, kopiere eller medtage dokumenter samt medtage andre genstande uden vederlag. Myndigheden skal udlevere kvittering for medtagne genstande.

2.2 Varslingsreglerne

I forhold til hidtidig praksis på miljøområdet er den væsentligste ændring, som retssikkerhedsloven medfører, indførelse af regler om varsling af tilsyn. Disse findes i retssikkerhedslovens § 5. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

§ 5. Forud for gennemførelsen af en beslutning om iværksættelse af et tvangsindgreb skal parten underrettes om beslutningen.

Stk. 2. Underretningen skal ske skriftligt senest 14 dage, inden tvangsindgrebet gennemføres, og skal indeholde oplysninger om

- 1) tid og sted for indgrebet,
- 2) retten til at lade sig repræsentere eller bistå af andre efter forvaltningslovens § 8,
- 3) hovedformålet med indgrebet og
- 4) det faktiske og retlige grundlag for indgrebet, jf. forvaltningslovens § 24.

Stk. 3. Parten kan inden for en af myndigheden fastsat frist fremsætte indsigelse mod den trufne beslutning. Fastholdes beslutningen, skal dette begrundes skriftligt over for parten, jf. forvaltningslovens § 24. Meddelelsen om fastholdelse af beslutningen skal gives inden eller senest samtidig med gennemførelsen af tvangsindgrebet.

Stk. 4. Reglerne i stk. 1-3 kan fraviges helt eller delvis, hvis

- 1) øjemedet med tvangsindgrebets gennemførelse ville forspildes, hvis forudgående underretning skulle gives,
- 2) hensynet til parten selv taler for det eller partens rettigheder findes at burde vige for afgørende hensyn til andre private eller offentlige interesser,
- 3) det er nødvendigt af hensyn til rigets udenrigspolitiske eller udenrigsøkonomiske interesser, herunder forholdet til EU,
- 4) øjeblikkelig gennemførelse af tvangsindgrebet efter forholdets særlige karakter er påkrævet eller
- 5) forudgående underretning viser sig umulig eller er uforholdsmæssig vanskelig.

Stk. 5. Hvis betingelserne efter stk. 4 for at undlade forudgående underretning er opfyldt for en ikke uvæsentlig del af et tvangsindgreb, kan myndigheden gennemføre det samlede tvangsindgreb uden forudgående underretning.

Stk. 6. Hvis en beslutning om iværksættelse af tvangsindgreb gennemføres uden forudgående underretning, jf. stk. 4 og 5, skal beslutningen samtidig med gennemførelsen af indgrebet meddeles parten

skriftligt og indeholde de i stk. 2, nr. 1-4, nævnte oplysninger. Beslutningen skal endvidere indeholde en begrundelse for fravigelsen af stk. 1-3, jf. forvaltningslovens § 24.

Stk. 7. Beslutningen i stk. 6 kan meddeles mundtligt, hvis hensynet til parten selv eller afgørende hensyn til andre private eller offentlige interesser taler for, at et tvangsindgreb gennemføres, inden myndigheden har haft lejlighed til at udarbejde en skriftlig begrundelse. Den, der har fået beslutningen meddelt mundtligt, kan forlange efterfølgende at få beslutningen meddelt skriftligt. En begæring herom skal fremsættes over for myndigheden inden 14 dage efter, at tvangsindgrebet er gennemført. Myndigheden skal besvare begæringen snarest muligt. Er begæringen ikke besvaret inden 14 dage efter, at myndigheden har modtaget begæringen, skal myndigheden underrette parten om grunden hertil samt om, hvornår begæringen kan forventes besvaret.

Hovedreglen er, at tilsyn m.v. skal varsles skriftligt mindst 14 dage i forvejen, jf. stk. 1 og 2. (Se nedenfor afsnit 2.2.1.) Den pågældende kan gøre indsigelse, jf. stk. 3. (Se nærmere afsnit 2.2.2.)

Der er dog en række undtagelser, jf. stk. 4 og 5. (Se nærmere afsnit 2.2.3.)

Hvis undtagelserne benyttes, skal parten samtidig med tilsynet underrettes skriftligt (eller i visse tilfælde mundtligt) om tilsynet og om grunden til undtagelsen, jf. stk. 6 og 7. (Se nærmere afsnit 2.2.4.)

I afsnit 2.2.5 er rottetilsynet nærmere behandlet og i afsnit 2.2.6 er miljøvagterne omtalt.

2.2.1 Hovedreglen om varsling

Hovedreglen går ud på, at myndigheden skal sende en skriftlig underretning mindst 14 dage før, den vil gennemføre et tilsyn på en virksomhed.

Varsling skal ske skriftligt (evt. pr. e-mail, hvis dette er den normale måde at sende skriftlig kommunikation mellem myndigheden og den pågældende virksomhed). Selv om det ikke er virksomhedens hovedsæde, der skal besøges, skal varslingen som minimum sendes til hovedsædet, medmindre virksomheden har samtykket i, at den kun sendes til den adresse, der skal besøges. Normalt vil det formentlig være hensigtsmæssigt under alle omstændigheder at sende kopi til den adresse, som myndighederne normalt sender kommunikation til virksomheden til / den adresse, der skal besøges.

Kravet om skriftlig varsling forhindrer ikke, at myndigheden på forhånd kan aftale et tidspunkt med virksomheden pr. telefon og så bekræfte aftalen ved at sende en varslingsskrivelse. En sådan aftale gør imidlertid ikke, at myndigheden kan undlade at sende den formelle varslingsskrivelse. Men hvis myndighed og virksomhed er enige om, at myndigheden kommer på en dag, der ligger mindre end 14 dage frem i tiden, vil myndigheden kunne give et kortere varsel end 14 dage på grund af hensynet til parten selv, jf. stk. 4, nr. 2. Det skal så fremgå af varslingsskrivelsen.

Varslingsskrivelsen skal opfylde følgende krav til indholdet:

- Tid og sted: Det skal angives, hvor myndigheden vil foretage tilsyn samt hvad dag og så vidt muligt klokkeslæt. Der er dog ikke krav om, at der skal angives et meget præcist klokkeslæt, hvis dette ikke kan forudses.
- Retten til at lade sig repræsentere eller bistå af andre efter forvaltningslovens § 8: Myndigheden skal gøre opmærksom på, at den pågældende har ret til at lade sig repræsentere eller bistå af andre.
- Hovedformålet med indgrebet: Det skal angives, hvorfor myndigheden ønsker at komme på tilsyn, og hvad der skal kontrolleres. Angivelsen behøver ikke være detaljeret, og det vil f.eks. være tilstrækkeligt at angive, at hovedformålet er at kontrollere, at miljøbeskyttelsesloven med tilhørende bekendtgørelser og regulativer overholdes. For at sikre en hensigtsmæssig dialog med virksomheden og et hensigtsmæssigt forløb af tilsynet kan det dog være hensigtsmæssigt at give flere informationer om tilsynet. Der må imidlertid ikke angives et mere begrænset formål med tilsynet, end der faktisk er tale om. Hvis myndigheden angiver primært at ville kontrollere et bestemt forhold, skal det også oplyses,

at myndigheden tillige vil kontrollere andre forhold, som tilsynet måtte give anledning til. Hvis dette ikke er sket, kan myndigheden være afskåret fra at medtage andre forhold end det, der er nævnt i varslingen, og må varsle på ny, hvis ingen af undtagelsesbestemmelserne konkret finder anvendelse, jf. nedenfor.

- Det faktiske og retlige grundlag for indgrebet, jf. forvaltningslovens § 24: Det skal angives, hvilken hjemmel myndighederne har til at få adgang, altså f.eks. miljøbeskyttelseslovens § 87. Justitsministeriet anbefaler, at teksten til bestemmelsen gengives eller vedlægges, men det er ikke noget krav. Desuden skal det angives, hvad anledningen til tilsynet er, f.eks. om der er tale om rutinetilsyn eller tilsyn på baggrund af en naboklage eller som led i en kampagne. Hvis anledningen er en klage, skal det normalt angives, hvem klageren er (hvis myndigheden ved det). Dette – og om nødvendigt også det faktum, at der er tale om tilsyn på baggrund af en klage – kan dog undlades, hvis virksomhedens interesse i oplysningen konkret findes at burde vige for andre afgørende hensyn (f.eks. risiko for repressalier el. lign. mod anmelderen), jf. forvaltningslovens § 24, stk. 3.
- Frist for at komme med indsigelse: Myndigheden skal give en frist til at komme med indsigelse mod tilsynet. Fristen skal som udgangspunkt være på mindst 1 uge. Den kan dog i særlige tilfælde være kortere, hvis der er saglige grunde til det.
- Hvis det er aktuelt: Begrundelse for, at der gives kortere varsel end 14 dage.

Der kan godt sendes varsel for flere tilsyn i samme skrivelse, men kun hvis de indholdsmæssige krav opfyldes for alle tilsynene, herunder at tidspunkterne angives for alle de varslede tilsyn.

I det følgende findes et eksempel på varslingsskrivelse for tilsyn efter miljøbeskyttelsesloven. Ud over de minimumskrav, der skal være opfyldt i henhold til retssikkerhedsloven, er der i firkantet parentes givet forslag til en mere uddybende tekst, som kan anvendes, hvis myndigheden ønsker en mere informativ skrivelse, som så vidt muligt sikrer, at virksomheden ved, hvad der skal foregå, og at de relevante personer og oplysninger er til rådighed ved tilsynet.

Det vil være op til den enkelte myndighed at vurdere, hvor meget information man – ud over lovens minimumskrav – vil inkludere i sine varslingsskrivelser. I visse tilfælde vil det formentlig være mere hensigtsmæssigt at aftale de nærmere detaljer pr. telefon. Det kan også være relevant at inkludere information om andre emner end det, der er medtaget her. Dette er der ikke noget til hinder for.

Varsling af tilsyn efter miljøbeskyttelsesloven [og jordforureningsloven/ vandforsyningsloven ...]
--

10. februar 2005

Varsling af tilsyn i henhold til miljøbeskyttelsesloven [og jordforureningsloven/vandforsyningsloven ...].

XX Kommune har besluttet at foretage miljøtilsyn på Deres virksomhed, [virksomhedens navn og adresse], fredag den 25. februar 2005. Tilsynet vil blive indledt mellem kl. 10 og 12.

Kommunen har som tilsynsmyndighed adgang til virksomheden i medfør af miljøbeskyttelseslovens § 87 (bestemmelsen er vedlagt).

a) Der er tale om et almindeligt, regelmæssigt tilsyn. **eller**

b) Tilsynet er led i en kampagne vedrørende **eller**

c) Tilsynet sker på baggrund af en klage over fra ...(navn og adresse på klageren (medmindre der er konkret grund til ikke at oplyse det)).

Hovedformål med tilsynet

Hovedformålet med det forestående tilsyn er

a) at kontrollere overholdelsen af miljøbeskyttelsesloven [og jordforureningsloven/vandsforsyningsloven...] med tilhørende bekendtgørelser og regulativer [, herunder(relevante afgørelser, f.eks. vilkår i miljøgodkendelse af ..., spildevandstilladelse af ..., påbud af, og/eller særlig relevante bekendtgørelser nævnes)] [Tilsynet vil desuden følge op på de forhold, der blev konstateret ved tilsyn d.]

eller (kan bruges ved kampagne eller klage)

b) at kontrollere ...(emnet for kampagne eller klage). Hvis tilsynet giver anledning dertil, vil også overholdelse af andre regler i miljøbeskyttelsesloven med tilhørende bekendtgørelser og regulativer blive kontrolleret.

Kommunen vil under tilsynet desuden vurdere og evt. undersøge nærmere, om der er grundlag for revision af påbud eller godkendelser/tilladelser eller yderligere regulering.

[De bedes sørge for, at (relevante personer og oplysninger/dokumenter) er tilgængelige i forbindelse med tilsynet.]

Repræsentation

I forbindelse med tilsynet har De ret til at lade Dem repræsentere eller bistå af andre.

Frist for indsigelse

De har mulighed for at komme med indsigelser over for kommunens valg af tidspunkt og grundlaget for tilsynet. En eventuel indsigelse skal behandles af kommunen, som vurderer, om beslutningen fastholdes. Hvis De vil komme med indsigelse, skal det ske senest fredag den 18. februar 2005.

Med venlig hilsen

Hvis der er aftalt et kortere varsel end 14 dage, skal dette fremgå af varslingen. I så fald kan første afsnit i ovenstående f.eks. erstattes af følgende (Resten af skrivelsen skal være uændret. Der skal således f.eks. også gives en frist for indsigelse) :

Som aftalt telefonisk d.d. vil XX Kommune den ... foretage miljøtilsyn på Deres virksomhed, [virksomhedens navn og adresse], fredag den 25. februar 2005. Tilsynet vil blive indledt mellem kl. 10 og 12.

I medfør af § 5 i lov retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter har virksomheden som udgangspunkt ret til, at tilsynet varsles mindst 14 dage, før det gennemføres. Med dette brev bekræfter vi det aftalte kortere varsel af miljøtilsynet, jf. retssikkerhedslovens § 5, stk. 4, nr. 2.

2.2.2 Indsigelse over for varslet tilsyn

Virksomheden kan gøre indsigelse over for et varslet tilsyn. Der kan gøres indsigelse såvel mod selve det, at myndigheden vil komme på tilsyn, som mod tidspunktet. Myndigheden har så pligt til at overveje, om indsigelsen giver anledning til at ændre beslutningen, men det betyder selvfølgelig ikke, at myndigheden altid har pligt til at rette sig efter indsigelsen. Det er fortsat myndighedens ansvar at afgøre, hvor meget tilsyn det er nødvendigt at føre med den enkelte virksomhed.

Hvis virksomheden ikke mener, at der er hjemmel til, at myndigheden kan få adgang, eller gør gældende, at retssikkerhedslovens § 9 udelukker myndigheden fra at komme på tilsyn, må myndigheden overveje virksomhedens argumenter. Som det fremgår af omtalen nedenfor af § 9, udelukker denne bestemmelse ikke myndighederne fra at udføre normale tilsynsfunktioner, heller ikke selv om der er en mistanke om et strafbart forhold. Det, at virksomheden påberåber sig § 9, er således ikke ensbetydende

med, at myndigheden skal afstå fra tilsynet. Det er myndigheden, der skal vurdere, om § 9 finder anvendelse eller ej.

Med hensyn til indsigelser mod tidspunktet skal myndigheden afveje hensynet til virksomheden over for bl.a. hensynet til en hensigtsmæssig planlægning af myndighedens arbejde. Når der er givet et varsel på 14 dage eller mere vil det formentlig kun være undtagelsesvist, at virksomheden kan anføre så tungtvejende grunde, at myndigheden vil være forpligtet til at finde et andet tidspunkt.

Hvis myndigheden fortsat mener, at der er behov for at foretage tilsyn, og vil fastholde tidspunktet, skal dette meddeles virksomheden skriftligt enten før eller samtidig med tilsynet.

2.2.3 Undtagelser fra varslingsreglerne.

Undtagelserne til varslingsreglerne fremgår af retssikkerhedslovens § 5, stk. 4, sammenholdt med stk. 5.

En nærmere gennemgang af undtagelserne fremgår af Justitsministeriets vejledning til loven af 20. december 2004 punkt 46 til 58.

For miljøområdet vil det ofte være relevant at benytte nr. 1 (øjemedet forspildes, hvis der varsles), nr. 2 (hensynet til parten selv eller andre private eller offentlige interesser) og nr. 4 (øjeblikkelig indgriben er nødvendig). De øvrige undtagelser kan dog også være relevante i konkrete tilfælde.

På miljøområdet skal der ofte kontrolleres såkaldte "øjebliksbilleder". Et almindeligt tilsyn på en virksomhed vil således i de fleste tilfælde ud over faste installationer også omfatte drifts- og andre forhold, hvor virksomheden kan nå at ændre på forholdene ("rydde op"), hvis den på forhånd ved, hvornår myndigheden kommer. Hvis formålet (eller en ikke uvæsentlig del af formålet) med tilsynet er at afsløre sådanne overtrædelser under normal drift, vil der derfor være hjemmel i stk. 4, nr. 1, til at undlade varsling. Selv om kun en del af tilsynet vedrører et "øjebliksbillede", kan hele tilsynet undtages (medmindre øjebliksbilledet er en uvæsentlig del af tilsynet). Dette følger af stk. 5.

Også i tilfælde, hvor tilsynet omfatter driftsforhold, der har karakter af et øjebliksbillede, kan der imidlertid være tilfælde, hvor myndigheden vurderer, at det – frem for at gribe virksomheden i overtrædelser – er væsentligere at sikre, at de relevante personer kan være til stede under tilsynet, eller at tilsynet af andre grunde bør varsles. I så fald står det myndigheden frit for at undlade at anvende undtagelsen, og i så fald skal de formelle varslingsregler overholdes.

Med hensyn til afvejningen af, hvornår det er hensigtsmæssigt at foretage varslet henholdsvis uanmeldt tilsyn, henvises i øvrigt til Tilsynsvejledningen afsnit 6.4.2, idet det dog skal understreges, at hensynet til en fleksibel tilrettelæggelse af tilsynet ikke længere er en gyldig grund til at undlade varsel eller kun give en ganske kort varsel.

I en række tilfælde vil myndigheden få anmeldelser eller konstatere forureninger, der kræver en akut indsats, og derfor nødvendiggør, at der straks rykkes ud til en virksomhed. I så fald finder stk. 4, nr. 4, anvendelse. Denne bestemmelse finder også anvendelse, hvis der af andre grunde er behov for en akut indsats, f.eks. hvis der vurderes at være sundhedsfare p.g.a. rotter, jf. afsnit 2.2.5.

Som omtalt ovenfor kan myndigheden desuden fravige varslingsperioden på 14 dage af hensyn til virksomheden selv, hvis en tidligere dag passer bedre, jf. stk. 4, nr. 2.

Den samme undtagelse kan bruges til helt at undlade forudgående varsling, hvis den pågældende selv har bedt myndigheden om at komme med det samme, eller hvis myndigheden f.eks. er gået på tilsyn uden at varsle, fordi man kun mente, at man skulle udføre udendørs aktiviteter, men det viser sig, at der er behov for at komme ind alligevel. Hvis virksomheden samtykker i, at myndigheden kommer ind, nu de alligevel er der, kan varsling undlades med henvisning til nr. 2. Dette er f.eks. relevant i forbindelse med rottetilsyn, jf. afsnit 2.2.5.

Tilsvarende hvis myndigheden har varslet et begrænset tilsyn, og der under tilsynet opstår behov for at undersøge forhold, der ikke er omfattet af varslingen. Hvis virksomheden samtykker, kan varsling af et nyt tilsyn undlades under henvisning til nr. 2.

Der er ikke nogen formkrav til samtykket, men det skal fremgå af varslingsskrivelse/underretningsskrivelse, jf. afsnit 2.2.4. Hvis der kun gives mundtlig underretning, bør det fremgå af tilsynsrapporten.

De øvrige undtagelser kan selvfølgelig også anvendes i tilfælde som de nævnte, hvis betingelserne er opfyldt for de ”nye” forhold, f.eks. at øjeblikkelig indgriben er påkrævet pga. fare for akut forurening, eller at øjemeddet ville forspildes, fordi virksomheden ville kunne skjule overtrædelsen, hvis den får et varsel, før myndigheden foretager en nærmere undersøgelse.

2.2.4 Underretning om indgrebet, hvis varslingsreglen er fraveget.

Hvis myndigheden med hjemmel i en af undtagelserne har undladt varsling, skal myndigheden udlevere en skriftlig underretning ved selve tilsynet. Det fremgår af retssikkerhedslovens § 5, stk. 6. Underretningen skal indeholde de samme oplysninger som varslingen (bortset fra fristen for at gøre indsigelse), og skal desuden angive begrundelsen for, at varslingsreglen er fraveget.

Hvis tilsynet er planlagt på forhånd, men blot ikke varslet (idet en af undtagelserne er anvendt), kan myndigheden have en færdig underretningsskrivelse med. Hvis der foretages typer af tilsyn, hvor behovet for at gå på indendørs tilsyn på bestemte virksomheder først viser sig, når man er på stedet, kan det dog også være en idé at have blanketter/standardskrivelser med, som kan udfyldes på stedet.

Hvis myndigheden ikke har haft mulighed for at udarbejde en underretningsskrivelse, kan underretningen gives mundtligt, jf. stk. 7. Det kan f.eks. være relevant i akutte tilfælde, herunder når miljøvagten kaldes ud, eller ved rottetilsyn, jf. nærmere nedenfor om rottetilsyn. I så fald er der kun pligt til efterfølgende at sende en skriftlig underretning, hvis den pågældende beder om det.

Hvis myndigheden ikke kan finde nogen på stedet at give underretningen til, kan myndigheden foretage tilsynet alligevel.

Særlig i forhold til uanmeldt tilsyn kan spørgsmålet om ret til bistand/repræsentation i visse tilfælde give anledning til tvivlsspørgsmål. Hvis virksomheden ønsker at få f.eks. en advokat eller en anden rådgiver til stede, bør tilsynsmyndigheden afvente, at vedkommende kan komme frem, hvis det kan ske rimelig hurtigt, og således at formålet med tilsynet ikke forspildes. Det vil være en konkret afvejning, hvor længe man skal vente, men reglerne om repræsentation kan altså ikke bruges til reelt at forhindre myndigheden i at foretage uvarslede tilsyn, når betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt.

Underretning om uvarslet tilsyn efter miljøbeskyttelsesloven [og jordforureningsloven/vandforsyningsloven...]

25. februar 2005

Underretning om tilsyn i henhold til miljøbeskyttelsesloven [og jordforureningsloven/vandforsyningsloven].

XX Kommune har besluttet at foretage tilsyn på Deres virksomhed, [virksomhedens navn og adresse], i dag.

Kommunen har som tilsynsmyndighed adgang til virksomheden i medfør af miljøbeskyttelseslovens § 87 (bestemmelsen vedlægges).

a) Der er tale om et almindeligt, regelmæssigt tilsyn. eller

b) Tilsynet er led i en kampagne vedrørende eller

c) Tilsynet sker på baggrund af en klage over fra ... (navn og adresse på klageren (medmindre der er konkret grund til ikke at oplyse det)).

Hovedformålet med tilsynet

Hovedformålet med det forestående tilsyn er

a) at kontrollere overholdelsen af miljøbeskyttelsesloven med tilhørende bekendtgørelser og regulativer[, herunder (relevante afgørelser, f.eks. vilkår i miljøgodkendelse af ..., spildevandtilladelse af ..., påbud af, og/eller særlig relevante bekendtgørelser nævnes)] [Tilsynet vil desuden følge op på de forhold, der blev konstateret ved tilsyn d.]

eller (kan bruges ved kampagne eller klage)

b) at kontrollere ...(emnet for kampagne eller klage). Hvis tilsynet giver anledning dertil, vil også overholdelse af andre regler i miljøbeskyttelsesloven med tilhørende bekendtgørelser og regulativer blive kontrolleret.

Kommunen vil under tilsynet desuden vurdere og evt. undersøge nærmere, om der er grundlag for revision af påbud eller godkendelser/tilladelser eller yderligere regulering.

Begrundelse for, at tilsynet ikke er varslet

Tilsynet foretages uden forudgående varsling, da (**den relevante begrundelse indsættes, f.eks.:**)

a) det er kommunens vurdering, at formålet med dette tilsyn ville være forspildt, hvis der var givet forudgående underretning, jf. § 5, stk. 4, nr. 1, i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. Dette skyldes, at tilsynet bl.a. har til formål at kontrollere den løbende overholdelse af reglerne i forbindelse med den daglige drift. eller

b) det er nødvendigt straks at undersøge den anmeldte forurening for at kunne minimere skaderne, jf. § 5, stk. 4, nr. 4, i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. eller

c) det er nødvendigt straks at undersøge anmeldelsen om rotter i restauranten på grund af den mulige sundhedsfare, jf. § 5, stk. 4, nr. 4, i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter.

Repræsentation

I forbindelse med tilsynet har De ret til at lade Dem repræsentere eller bistå af andre, som kan tilkaldes inden for en rimelig tid under hensyn til formålet med tilsynet.

Med venlig hilsen

2.2.5 Rottetilsyn

Rottetilsynet adskiller sig fra det meste andet tilsyn på miljøområdet derved, at de fleste, der har problemer med rotter, selv anmoder myndighederne om at komme eller i hvert fald er glade for, at problemet bliver opdaget, og der bliver gjort noget ved det. Det vil derfor i vid udstrækning være berettiget at fravige varslings- og underretningsreglerne af hensyn til parten selv.

2.2.5.1 Regelmæssigt tilsyn på ejendomme i landzone

Med hensyn til det regelmæssige halvårslige rottetilsyn på ejendomme i landzone kan dette f.eks. tilrettelægges på følgende måde:

Tilsynsmedarbejderen henvender sig på ejendommen – uden at forlange adgang til bygninger – med en forespørgsel om, hvorvidt der er rotteproblemer. Dette kræver ikke i sig selv forudgående varsel, da der ikke er tale om indendørs tilsyn.

Hvis det oplyses, at der er rotter, eller der i øvrigt findes tegn herpå, skal tilsynsmyndigheden foreslå, at man undersøger sagen, herunder i givet fald indendørs. Hvis ejeren samtykker, kan dette ske, selv om

der ikke er varslet, jf. § 5, stk. 4, nr. 2. Medmindre ejeren beder om en skriftlig underretning, kan man også nøjes med at give en mundtlig underretning, jf. § 5, stk. 7, da man ikke på forhånd har kunnet vide, at man havde behov for at gå ind i bygninger på netop den ejendom. Alternativt kan man medbringe blanketter til udfyldning på stedet.

Hvis ejeren ikke er at træffe, vil myndigheden efter gængs praksis aflevere en blanket med besked om tilsynet og en henstilling til ejeren om at anmelde rotter, hvis de konstateres på ejendommen.

Hvis der er tegn på rotter, men ejeren ikke samtykker, må myndigheden varsle et efterfølgende tilsyn i overensstemmelse med § 5, hvis det er nødvendigt at få adgang til bygninger, medmindre der undtagelsesvis er tegn på et så alvorligt og akut problem, at det ikke er forsvarligt at vente.

2.2.5.2 Adgang hos anmelderen selv.

I forbindelse med rottetilsyn i øvrigt, vil det tilsvarende ikke være nødvendigt at varsle, jf. stk. 4, nr. 2, hvis myndigheden kommer på tilsyn hos en beboer, der har konstateret tegn på rotter og har bedt myndigheden komme. Samtidig skriftlig underretning kan i så fald også erstattes af en mundtlig, medmindre den pågældende beder om en skriftlig underretning, jf. stk. 7.

2.2.5.3 Adgang hos andre end anmelderen.

Hvis anmeldelse er foretaget af en anden end den, der råder over ejendommen, eller hvis der i forbindelse med et tilsyn hos anmelderen viser sig behov for at komme ind i bygninger eller rum, der tilhører andre end anmelderen, må myndigheden forsøge at kontakte disse med henblik på at få samtykke. Hvis dette ikke kan lade sig gøre, må der varsles, medmindre en af undtagelserne finder anvendelse.

I en del tilfælde, f.eks. hvis der er tale om en anmeldelse af rotter i en restaurant, fødevarer virksomhed eller en institution, hvor der tilberedes fødevarer, vil undtagelsen i stk. 4 finde anvendelse, da der foreligger akut sundhedsfare, hvis anmeldelsen er korrekt.

2.2.6 Miljøvagten

Hvis miljøvagten kaldes ud til en akut forurening vil undtagelsen i retssikkerhedslovens § 5, stk. 4, nr. 4, finde anvendelse, og det er derfor ikke nødvendigt at varsle. Om der skal medbringes en skriftlig underretning kommer an på, om sagen er så hastende, at der ikke er tid til at lave en sådan. I så fald kan man give en mundtlig underretning på stedet, og eftersende en skriftlig underretning, hvis virksomheden beder om det, jf. stk. 7. Det samme gælder, hvis det er virksomheden selv, der har anmeldt forureningen og bedt myndigheden komme straks.

2.3 Andre regler i retssikkerhedslovens kapitel 2

De øvrige regler om fremgangsmåden ved foretagelse af tilsyn og andre ”tvangsindgreb” nødvendiggør ikke væsentlige ændringer i forhold til almindelig praksis på miljøområdet. De skal derfor alene omtales ganske kort, idet der i øvrigt henvises til Justitsministeriets vejledning om loven.

Proportionalitet (§ 2): Kravet om proportionalitet har hele tiden været gældende, men er nu lovfæstet. Tvangsindgreb må kun anvendes, hvis mindre indgribende foranstaltninger ikke er tilstrækkelige, og hvis indgrebet står i rimeligt forhold til formålet. Dette ændrer ikke på de anbefalinger og andre retningslinjer vedrørende tilsyn, tilsynsfrekvenser m.v., som er udstedt på miljøområdet.

Anvendelse af visse af forvaltningslovens regler (§ 3): Forvaltningslovens regler om inhabilitet, vejledning og repræsentation, partsaktindsigt samt begrundelse og klagevejledning finder anvendelse.

Særlig vedrørende klagevejledning bemærkes, at der kun er krav om klagevejledning, hvis der er klageadgang. Det er der i langt de fleste tilfælde ikke efter miljølovgivningen vedrørende beslutning om at foretage tvangsindgreb. Dette er der ikke ændret på ved retssikkerhedsloven.

Notatpligt (§ 4): Reglen svarer til offentlighedslovens § 6, og vil formentlig ikke medføre behov for ændring af praksis. Som eksempel på anvendelse af reglen kan nævnes, at oplysning om telefoniske klager, der kan give anledning til et tilsyn, skal noteres.

Legitimation (§ 6): Der er nu pligt til at vise legitimation i forbindelse med tilsyn. Medarbejderen skal forsøge at finde en repræsentant for virksomheden og forevise legitimation, men hvis det ikke er muligt at finde nogen, forhindrer det ikke, at man gennemfører tilsynet.

Skånsomhed (§ 7): Myndigheden skal så vidt muligt undgå at ødelægge eller beskadige noget, og må ikke vække unødigt opsigt.

Tilsynsrapport (§ 8): Der er nu pligt til at udarbejde og udlevere en rapport om tilsynet, hvis der konstateres overtrædelser. Det anbefales dog fortsat, at der under alle omstændigheder udarbejdes og udleveres en rapport om tilsynet, jf. Tilsynsvejledningen afsnit 4. Indholdet af tilsynsrapporten som angivet i Tilsynsvejledningen afsnit 4.1.2 vil normalt opfylde retssikkerhedslovens krav, idet det dog særlig skal angives, hvis den pågældende har protesteret mod tilsynet, eller der decideret er anvendt fysisk tvang, eller hvis der er taget genstande i besiddelse.

2.4 Konsekvenser af at overtræde reglerne.

Der er ikke i retssikkerhedsloven fastsat nogen retsvirkninger af, at reglerne i loven tilsidesættes.

Spørgsmål om myndighederne tilsidesættelse af reglerne i kapitel 2 kan efter reglerne i den kommunale styrelseslov indbringes for statsamtmanden, som kan behandle spørgsmål om myndighedernes overholdelse af lovgivningen. Der kan også klages til Folketingets Ombudsmand, som kan tage sagen op og har mulighed for kritik m.v. som i andre tilfælde, hvor myndighederne tilsidesætter regler eller god forvaltningsskik.

Der vil som udgangspunkt ikke være noget til hinder for, at myndigheden anvender oplysninger, som den har fået på et uvarslet tilsyn, selv om det burde have været varslet, eller selv om andre regler i kapitel 2 er overtrådt. Det er op til (politiet og) domstolene konkret at vurdere, om oplysningerne vil kunne bruges i en straffesag.

3 Reglerne i retssikkerhedslovens § 9 og § 10 om forholdet til strafferetsplejen og selvinkriminering

3.1 Overordnet beskrivelse af § 9 og § 10

Bestemmelserne handler om:

§ 9: myndighedernes egne undersøgelser ude på virksomheder m.v.:

§ 9 fastsætter afgrænsningen mellem myndighedernes adgang til at gå på tilsynsbesøg, foretage undersøgelser m.v. i forhold til politiets beføjelser efter retsplejeloven vedrørende ransagning m.v.

§ 10: medvirken fra virksomhederne i form af oplysninger:

§ 10 suspenderer krav om at give oplysninger til myndighederne, når myndigheden har fået konkret mistanke om strafbart forhold (selvinkriminering).

Det er ikke formålet med bestemmelserne at ændre på, i hvilke sager myndighederne vælger at håndhæve alene ved hjælp af de administrative håndhævelsesmidler (indskærper, driftsforbud, selvhjælpshandlinger m.v.), og i hvilke sager de vælger at politianmelde. Det er således ikke meningen, at der skal ske hverken en stigning eller et fald i antallet af politianmeldelser.

Det er heller ikke formålet at rykke på det tidspunkt i sagsforløbet, hvor politianmeldelse indgives.

Bestemmelserne kan være relevante

- hvis tilsynsmyndigheden har en mistanke af en vis styrke¹⁾ om en bestemt strafbar overtrædelse **OG**
- man samtidig er på et stade i sagen, hvor myndigheden overvejer at politianmelde²⁾ overtrædelsen.

Ingen af bestemmelserne finder anvendelse, hvis der alene er tale om at undersøge, om der skal gives påbud om f.eks. støjgrænser, idet der endnu ikke er fastsat sådanne for virksomheden. Der er ikke mistanke om en strafbar overtrædelse.

Ingen af bestemmelserne finder anvendelse, hvis myndigheden i første omgang vil forsøge at klare en overtrædelse med de administrative håndhævelsesmidler (ved indskærpelse, selvhjælpshandling, forbud osv.), og det således først bliver aktuelt med en politianmeldelse, hvis virksomheden ikke standser overtrædelsen.

Langt det meste tilsynsarbejde kan derfor køre videre som hidtil, uden at § 9 og § 10 får nogen betydning.

Hvis myndigheden har en mistanke om en strafbar overtrædelse, som myndigheden vil overveje at politianmelde, kan § 9 og § 10 have betydning. De nærmere betingelser adskiller sig imidlertid fra hinanden, så de vil blive gennemgået hver for sig i afsnit 3.1.1 og 3.1.2. Efterfølgende i afsnit 3.3 er beskrevet en række eksempler, der belyser dem begge. I afsnit 3.2 er en række detailspørgsmål behandlet.

3.1.1 § 9

Bestemmelsen har følgende ordlyd:

Kapitel 3

Forholdet til strafferetsplejen ved gennemførelsen af tvangsindgreb

§ 9. Hvis en enkeltperson eller juridisk person med rimelig grund mistænkes for at have begået en strafbar lovovertrædelse, kan tvangsindgreb over for den mistænkte med henblik på at tilvejebringe oplysninger om det eller de forhold, som mistanken omfatter, alene gennemføres efter reglerne i retsplejeloven om strafferetsplejen.

Stk. 2. Reglen i stk. 1 gælder ikke, hvis tvangsindgrebet gennemføres med henblik på at tilvejebringe oplysninger til brug for behandlingen af andre spørgsmål end fastsættelse af straf.

Stk. 3. Reglerne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse, hvis der i sagen rettes et tvangsindgreb mod andre end den mistænkte.

Stk. 4. Den mistænkte kan meddele samtykke til fravigelse af stk. 1 og 3. Samtykket skal være skriftligt og skal meddeles på et frivilligt, specifikt og informeret grundlag. Et samtykke kan til enhver tid tilbagekaldes. Meddeler den mistænkte samtykke til fravigelse af stk. 1 og 3, finder reglerne i §§ 2-8 tilsvarende anvendelse ved de i § 1, stk. 1, nævnte tvangsindgreb.

§ 9 handler om myndighedernes ”tvangsindgreb”, dvs. anvendelse af myndighedernes administrative beføjelser til at føre tilsyn og kontrol, foretage undersøgelser m.v., der forudsætter adgang til ejendom.³⁾ Bestemmelsen afgrænser myndighedernes beføjelser efter miljølovene i forhold til politiets beføjelser efter retsplejeloven. Den handler altså om de ting myndigheden selv foretager sig hos virksomhederne – enten i form af at samle oplysninger ind ved egne undersøgelser eller i form af oprydning o.lign. Den regulerer ikke undersøgelser, som ikke forudsætter adgang til ejendom, f.eks. iagttagelser eller fotografering af en virksomhed ude fra vejen eller fra fly.

Det har ikke været meningen med bestemmelsen, at den skal ændre på den opgavefordeling, der er mellem politi og administrative myndigheder.

Bestemmelsen skal sikre, at strafferetsplejens regler om ransagning m.v. ikke bliver omgået ved, at tilsynsmyndighederne bruger deres administrative beføjelser i tilfælde, der bør håndteres af politiet efter retsplejelovens regler.

§ 9 finder ikke anvendelse, hvis myndigheden ikke overvejer en politianmeldelse, eller hvis myndigheden også ville foretage de pågældende undersøgelser m.v., selv om der ikke var tale om en politianmeldelse. Myndigheden kan altså foretage tilsyn og undersøgelser, hvis det er et sagligt led i udførelsen af myndighedens tilsyns- og kontrolopgaver efter miljølovene. Det følger af § 9, stk. 2.

§ 9 finder heller ikke anvendelse, hvis myndigheden ikke har "rimelig grund til mistanke" om strafbart forhold. Myndigheden har "rimelig grund til mistanke", når den har så mange oplysninger, at den har basis for at afgøre, om den vil foretage politianmeldelse, og at politiet kan afgøre, om det er en sag de vil og kan tage op. Der skal altså foreligge så konkrete oplysninger og dokumentation – også om omfanget af overtrædelsen – at politiet må forventes ikke blot at sende sagen retur som for dårligt oplyst til, at de kan tage stilling til, om de vil tage sagen op.

Hvis myndigheden kun har en mere løs mistanke, kan den fortsat bruge sine administrative beføjelser, også selv om det kun er med henblik på en evt. senere straffesag.

Langt de fleste af de undersøgelser tilsynsmyndighederne foretager, vil de under alle omstændigheder skulle foretage, hvad enten forholdet politianmeldes eller ej. I de fleste tilfælde vil myndighederne således – selv om de overvejer politianmeldelse eller har politianmeldt – også nu eller senere skulle foretage andre tiltag for at sikre fremtidig overholdelse af reglerne og/eller for at forhindre forurening, og de undersøgelser m.v. myndigheden foretager, er nødvendige som grundlag herfor, eller for at myndigheden kan dokumentere, at grundlaget var i orden.

Hvis formålet med at foretage undersøgelserne derimod er at skaffe grundlag for straffesagen, og myndigheden således ikke ville have grund til at foretage undersøgelser eller bevissikring, hvis der ikke var tale om at politianmelde forholdet, kan myndigheden kun bruge sine administrative beføjelser indtil det tidspunkt, hvor myndigheden har fået "rimelig grund til mistanke" om det strafbare forhold, altså det tidspunkt, hvor myndigheden kan vurdere, om der skal foretages politianmeldelse og i givet fald kan udforme en kvalificeret politianmeldelse.

Efter dette tidspunkt må myndigheden ikke gå ud på virksomheden for at skaffe yderligere oplysninger eller dokumentation til politiet, som myndigheden ikke selv skal bruge, jf. ovenfor, medmindre virksomheden giver skriftligt samtykke på baggrund af tilstrækkelig vejledning, jf. nærmere nedenfor afsnit 3.2.4.

Hvis politiet foretager ransagning m.v. efter retsplejelovens regler, må myndigheden imidlertid gerne følge med politiet og bistå (herunder foretage undersøgelser). I dette tilfælde er det ikke miljølovenes adgangsregler der finder anvendelse.

Myndigheden må også gerne videregive de oplysninger til politiet, som den lovligt har skaffet enten til brug for administrative opgaver, eller før den havde "rimelig grund til mistanke".

Myndigheden må altså altid bruge sine administrative beføjelser med et af følgende formål: – skaffe oplysninger og dokumentation, som den skal bruge for at kunne træffe administrative afgørelser og/eller for senere at kunne dokumentere, at grundlaget for dem var i orden – også selv om oplysningerne også vil kunne bruges af politiet i forbindelse med straffesagen. – foretage oprydning eller andre foranstaltninger, der fysisk skal begrænse / forhindre en forurening. – skaffe tilstrækkelige oplysninger til at kunne vurdere, om der skal ske politianmeldelse, og i givet fald udarbejde en kvalificeret politianmeldelse. Myndigheden må ikke bruge sine administrative beføjelser med det formål at skaffe yderligere oplysninger eller dokumentation til politiet, som myndigheden ikke selv skal bruge, efter at der er foretaget politianmeldelse eller er grundlag nok til at foretage politianmeldelse.
--

3.1.2 § 10

Bestemmelsen har følgende ordlyd:

Kapitel 4

Retten til ikke at inkriminere sig selv m.v.

§ 10. Hvis der er konkret mistanke om, at en enkeltperson eller juridisk person har begået en lovovertrædelse, der kan medføre straf, gælder bestemmelser i lovgivningen m.v. om pligt til at meddele oplysninger til myndigheden ikke i forhold til den mistænkte, medmindre det kan udelukkes, at de oplysninger, som søges tilvejebragt, kan have betydning for bedømmelsen af den formodede lovovertrædelse.

Stk. 2. I forhold til andre end den mistænkte gælder bestemmelser i lovgivningen m.v. om pligt til at meddele oplysninger, i det omfang oplysningerne søges tilvejebragt til brug for behandlingen af andre spørgsmål end fastsættelse af straf.

Stk. 3. En myndighed skal vejlede den mistænkte om, at vedkommende ikke har pligt til at meddele oplysninger, som kan have betydning for bedømmelsen af den formodede lovovertrædelse. Hvis den mistænkte meddeler samtykke til at afgive oplysninger, finder reglerne i § 9, stk. 4, 2. og 3. pkt., tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Den mistænkte kan meddele samtykke til anvendelse af en oplysningspligt over for andre med henblik på at tilvejebringe oplysninger til brug for en straffesag mod den mistænkte. Reglerne i § 9, stk. 4, 2. og 3. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

§ 10 handler om oplysninger, som virksomheden skal levere til myndighederne. Det gælder både indlevering af løbende egenkontrolresultater og konkrete påbud om at foretage undersøgelser m.v.

Myndigheden *må ikke*:

- afkræve en virksomhed oplysninger, hvis myndigheden har konkret mistanke om et strafbart forhold, og den overvejer eller har besluttet at politianmelde forholdet. Dette gælder – i modsætning til § 9 – også selv om myndigheden har behov for oplysningerne til løsning af dens administrative opgaver.

Myndigheden *må gerne*:

- afkræve oplysninger, hvis myndigheden ikke vurderer, at det er en sag, der skal politianmeldes.
- afkræve oplysninger, der slet ikke vil kunne have betydning for straffesagen.
- afkræve oplysninger, hvis myndigheden ikke har en ”konkret” mistanke.

”Konkret mistanke” kan indtræde tidligere end ”rimelig grund til mistanke”. Der kan således godt være konkret mistanke, selv om sagen ikke er godt nok belyst til at vurdere, om der skal foretages politianmeldelse, f.eks. fordi omfanget af overtrædelsen ikke er klarlagt.

Konkret mistanke kræver dog, at man har nogle objektive kendsgerninger, der med en vis sandsynlighed tyder på, at der er foregået noget strafbart.

Hvis der er tale om et hændeligt uheld, dvs. hvor der hverken er handlet forsætligt eller uagtsomt, og der dermed ikke er foregået noget strafbart, finder § 10 ikke anvendelse. Hvis der er sket en overtrædelse, men omstændighederne tyder på, at det er hændeligt, herunder hvis myndigheden ud fra almindelige erfaringer vurderer, at der i et sådant tilfælde typisk vil være tale om et hændeligt uheld, er der således ikke ”konkret mistanke om et strafbart forhold”.

Hvis myndigheden vurderer, at § 10 finder anvendelse, må den ikke afkræve virksomheden oplysninger, der kan belyse det strafbare forhold, og hvis virksomheden allerede er pålagt at afgive oplysninger, f.eks.

resultater af løbende egenkontrol, skal myndigheden meddele virksomheden, at den ikke er forpligtet til at afgive dem.

Selv om der er konstateret eller er konkret mistanke om en overtrædelse på et bestemt tidspunkt eller i en bestemt periode, er det ikke ensbetydende med, at der er konkret mistanke om, at overtrædelsen vil fortsætte. Egenkontrolresultater for fremtidige perioder vil således skulle indsendes som normalt, hvis der ikke er nogen konkrete oplysninger, der tyder på, at overtrædelsen vil fortsætte.

Hvis myndigheden har konkret mistanke om, at virksomheden har overtrådt udledningsvilkår i sidste måned (selv om den endnu ikke har set egenkontrolresultaterne), og (måske) vil politianmelde det, skal den derfor meddele virksomheden, at den ikke behøver at indsende egenkontrolresultaterne for sidste måned. Men medmindre myndigheden har konkrete holdepunkter for, at overtrædelsen vil fortsætte, er der ikke konkret mistanke om overtrædelser i de kommende måneder, og resultaterne for disse skal derfor indsendes som normalt.

En virksomhed kan ikke påberåbe sig § 10 i en situation, hvor den selv ved, at den har overtrådt reglerne, og derfor ikke ønsker at indsende oplysningerne, men hvor myndigheden ikke har oplysninger, der giver grundlag for en konkret mistanke. Dette gælder også, selv om myndigheden i en tidligere indskærpelse har meddelt, at myndigheden vil politianmelde (eller overveje at politianmelde) forholdet, hvis indskærpelsen ikke efterkommes.

Selv om man er inde i § 10, må myndigheden alligevel godt bede om oplysninger, hvis virksomheden giver *skriftligtsamtykke* på baggrund af vejledning om, at der ikke er nogen pligt til at give oplysningerne, jf. nærmere nedenfor afsnit 3.2.4.

Myndigheden kan således vælge helt at undlade at bede om oplysninger, men hvis der er behov for yderligere oplysninger i sagen, anbefales det, at myndighederne ud over vejledningen om, at der ikke er pligt til at give oplysninger, informerer virksomheden om muligheden for at give samtykke, så denne kan overveje, om den ønsker at give oplysningerne eller ej. Det er desuden en forudsætning for at anvende de nye hjemler til at lave undersøgelser på virksomhedens regning, jf. nedenfor afsnit 3.2.6.1, at myndigheden har spurgt, om virksomheden vil give oplysningerne frivilligt. I mange tilfælde vil virksomhederne formentlig finde, at det (også) er i deres interesse at give oplysningerne. F.eks. kan de måske undgå en politianmeldelse, hvis de kan anføre formildende omstændigheder, og de kan bedre bevare et samarbejdspræget forhold til myndighederne. For at samtykket skal være gyldigt, skal det imidlertid gøres klart over for virksomhederne, at det er frivilligt, om de vil give det eller ej.

Naboer, ansatte m.v. må også gerne frivilligt give oplysninger til myndigheden, men – særligt over for ansatte – er det vigtigt, at myndigheden oplyser om, at det er frivilligt. Ansatte identificeres med virksomheden, hvis virksomheden er en juridisk person. Men myndigheden må gerne interviewe de ansatte, hvis det gøres klart, at det er frivilligt at udtale sig. Myndighederne bør dog normalt ikke gå direkte til de almindelige ansatte efter oplysninger uden først at have talt med ledelsen, en miljømedarbejder eller den, der i øvrigt er ansvarlig for kontakten til myndighederne, medmindre der er særlige grunde til det, f.eks. at der er tale om et akut uheld, hvor der skal handles straks.

Hvis myndigheden pga. § 10 ikke kan afkræve en virksomhed oplysninger, og ikke kan få dem frivilligt, men har brug for oplysninger enten for at træffe administrative afgørelser, for at foretage oprydning m.v. eller for at kunne foretage politianmeldelse, må den forsøge at skaffe oplysningerne på anden vis.

Det kan den gøre ved selv at foretage undersøgelser, jf. de nye hjemler hertil og de eksisterende adgangsregler, jf. nærmere afsnit 3.2.6. og 3.2.7.

Hvis myndigheden har oplyst sagen så langt, den kan, må den træffe afgørelse på det grundlag.

§ 10 gør ingen forskel heri. Myndigheden må altså agere på samme måde, som hvis der var andre grund til, at den ikke kunne fremskaffe de pågældende oplysninger, jf. nærmere afsnit 3.2.8.

3.2 Særlige spørgsmål

3.2.1 Hvor finder § 9 anvendelse?

§ 9 finder både anvendelse udendørs og indendørs (både ved ”husundersøgelse” og ”undersøgelse af andre lokaliteter”). Det kan bl.a. omfatte undersøgelse af udendørs haver, marker, gårdspladser og byggepladser samt en række lokaliteter, hvortil der er almindelig offentlig adgang som f.eks. butikslokaler og visse kontorlokaler. Udenfor falder derimod lokaliteter, der har til hovedformål at tjene som egentligt opholdssted for et offentligt publikum mv., herunder restaurationslokaler.

Ud over »husundersøgelse« og »undersøgelse af andre lokaliteter« omfattes tvangsindgreb i form af undersøgelse eller beslaglæggelse af breve, andre papirer og andre genstande, brud på meddelelseshemmeligheden samt eftersyn eller anden undersøgelse af personer. Miljømyndighederne har efter miljøbeskyttelsesloven og en række andre miljølove hjemmel til at undersøge og fjerne dokumenter og andre genstande. Dette er altså omfattet af § 9, selv om det ikke foregår i forbindelse med et besøg på en ejendom, der i sig selv er omfattet.

Det er ikke altid, at en myndigheds tilstedeværelse på f.eks. en privat mark eller i en privatejet skov, have eller lignende nødvendigvis vil udgøre et tvangsindgreb omfattet af bestemmelsen. Der skal være tale om en ”undersøgelse”.

Vurderingen af, om der foreligger en ”undersøgelse”, vil bero på de konkrete omstændigheder i det enkelte tilfælde, hvor en myndighed er til stede på en privatejet mark eller i et skovområde, en privatejet have eller lignende. Det kommer bl.a. an på karakteren og omfanget af de foranstaltninger, der skal foretages – herunder om myndigheden f.eks. skal foretage nærmere kontrol af bestemte forhold på det pågældende område. Desuden vil den omstændighed, at myndigheden i det pågældende tilfælde har mistanke mod ejeren af det pågældende område om, at der er begået en strafbar lovovertrædelse, tale i retning af at anse myndighedens tilstedeværelse for et tvangsindgreb omfattet af lovforslagets § 9.

Som eksempel kan nævnes, at tilsynsmyndigheden går hen over en landmands marker alene for at komme hen til et anlæg eller andet, som de skal undersøge på en anden landmands mark. Her vil der ikke være tale om et tvangsindgreb over for den første landmand.

Afgrænsningen er således ikke særlig præcis. Dette vil dog sjældent have praktisk betydning. Det skyldes, at hvad enten myndigheden i det enkelte tilfælde er inden for området for § 9 eller ej, kan myndigheden i medfør af § 9, stk. 2, gennemføre kontrolforanstaltninger mv., hvis det er et sagligt led i udførelsen af myndighedens tilsyns- og kontrolopgaver. Hvis myndigheden skal foretage undersøgelserne under alle omstændigheder, også uanset en mulig straffesag, behøver man således ikke afgøre med sig selv, om man er inden for anvendelsesområdet for § 9 eller ej.

3.2.2 Hvilke typer oplysninger er omfattet af § 10?

§ 10 omfatter alle typer af oplysninger, som en virksomhed m.v. har pligt til at afgive til myndigheden i medfør af lov eller bekendtgørelse eller i medfør af vilkår om regelmæssig indberetning fastsat i en godkendelse eller påbud eller i medfør af et påbud om at afgive konkrete oplysninger.

§ 10 omfatter altså både oplysninger, som myndigheden ønsker med en specifik anledning, f.eks. undersøgelser af en forurening eller oplysninger om et konkret hændelsesforløb, der har ført til et uheld, og oplysninger, der regelmæssigt skal indsendes, f.eks. resultater af egenkontrol.

§ 10 omfatter alle typer af oplysninger, som direkte eller indirekte vil kunne have betydning for den eventuelle straffesag vedrørende den overtrædelse, som der er mistanke om. Både oplysninger, som kan have betydning for bedømmelse af, om der har fundet en overtrædelse sted, og om den har været forsætlig, uagtsom eller hændelig, og oplysninger, der vedrører, hvor alvorlig overtrædelsen er i øvrigt, er omfattet.

Derimod omfatter § 10 ikke oplysninger, der *alene* har betydning for en eventuel indsats fra myndighedens side, f.eks. til begrænsning af en forurening eller forebyggelse af senere hændelser af samme

karakter. Det kunne f.eks. være oplysning om, hvor den (gylle)pumpe, som tømmer en beholder og giver anledning til en akut forurening af et vandløb, skal slukkes/afbrydes, så forureningen kan stoppes.

3.2.3 Hvornår er der rimelig grund til mistanke, og hvornår er der konkret mistanke?

Både ”rimelig grund til mistanke” og ”konkret mistanke” kræver, at der foreligger konkrete, objektive oplysninger om den overtrædelse, som der er mistanke om.

”Konkret mistanke” svarer til det, der skal til for, at politiet sigter en person for en forbrydelse eller giver vedkommende en sigtets rettigheder.

I visse tilfælde indtræder ”konkret mistanke” tidligere end ”rimelig grund til mistanke”.

”Rimelig grund til mistanke” forudsætter, at man – ud over at have oplysninger der med en vis styrke tyder på, at der foreligger en strafbar overtrædelse – også har oplysninger om omfanget m.v., så man kan afgøre, om det er en sag, der skal politianmeldes, og så der kan udarbejdes en kvalificeret politianmeldelse, som sætter politiet i stand til at afgøre, om det er en sag, der skal tage op. Bl.a. af denne grund kan myndighederne i en del tilfælde fortsætte deres tilsynsaktiviteter på virksomheden, selv om de ikke kan afkræve virksomheden oplysninger.

Naboklager eller andre anmeldelser vil i de fleste tilfælde ikke i sig selv medføre, at myndigheden har ”konkret” eller ”rimelig grund til” mistanke. Det kommer dog an på de konkrete omstændigheder, herunder hvor veldokumenteret anmeldelsen er, og hvilke andre oplysninger myndigheden har i forvejen.

En almindelig, erfaringsbaseret fornemmelse af, at der kan være noget galt, udgør ikke hverken konkret eller rimelig grund til mistanke.

Hvis myndigheden via egenkontrollen eller på anden måde har opdaget en overtrædelse, medfører dette heller ikke i sig selv, at der er konkret eller rimelig grund til mistanke om, at virksomheden vil blive ved med at overtræde reglerne. Hvis myndigheden har givet en indskærpelse og eventuelt meddelt, at der vil blive indgivet politianmeldelse (eller at dette vil blive overvejet), hvis der ikke er sket lovliggørelse inden en bestemt frist, må myndigheden således også som udgangspunkt gå ud fra, at virksomheden retter sig efter indskærpelsen. Der vil således ikke, medmindre der foreligger andre oplysninger, der giver en konkret/rimelig grund til mistanke, være noget, der forhindrer myndigheden i at kræve dokumentation for lovliggørelsen eller gå på tilsynsbesøg for at konstatere, om den er sket.

Mistankekravet omfatter også tilregnelsen, altså om overtrædelsen er forsætlig/uagtsom eller hændelig, da overtrædelsen ikke er strafbar, hvis den er hændelig.⁴⁾ Hvis omstændighederne derfor tyder på, at der er tale om et hændeligt uheld, herunder hvis uheldet er af en art, som myndigheden ud fra sin erfaring vurderer, typisk er hændeligt, opstår der hverken ”konkret” eller ”rimelig grund til” mistanke, før myndigheden evt. har fået (yderligere) oplysninger, der tyder på, at der konkret alligevel har foreligget forsæt eller uagtsomhed.

3.2.4 Krav til samtykke

Både i forbindelse med § 9 og § 10 kan den pågældende give afkald på beskyttelsen ved at give et skriftligt samtykke.

Samtykket skal være givet på baggrund af en tilstrækkelig vejledning fra myndigheden, så vedkommende ved, hvad det er, der gives samtykke til, og så det klart, at det er frivilligt, om vedkommende vil afgive beskyttelsen i medfør af retssikkerhedsloven.

Myndighederne kan eventuelt medbringe fortrykte samtykkeerklæringer, hvor navnet på den pågældende person eller virksomhed blot skal udfyldes sammen med en angivelse af, hvad der gives samtykke til, og erklæringen underskrives. En samtykkeerklæring kan ligeledes medsendes, hvis myndigheden beder om oplysninger skriftligt, efter at man er kommet ind i § 10. I så fald skal den skriftlige anmodning om oplysninger også indeholde vejledning som ovenfor nævnt.

En samtykkeerklæring kan f.eks. se ud på følgende måde: Undertegnede Jens Jensen giver hermed samtykke til at afgive oplysninger om det udslip, som er sket fra min olietank d. 15. januar 2005. Tilsynsmyndigheden har vejledt mig om, at jeg ikke er forpligtet til at afgive oplysninger, da myndigheden har en konkret mistanke om, at forholdet er strafbart, og at oplysningerne vil kunne bruges i en eventuel straffesag. Myndigheden har også vejledt mig om, at det er frivilligt at afgive dette samtykke, og at det til enhver tid kan trækkes tilbage. <i>Sted, dato</i> <i>Underskrift</i>
--

Hvis der anmodes om oplysninger, og der er givet tilstrækkelig vejledning, og den pågældende herefter fremsender oplysningerne, men uden at skrive under på eller returnere en samtykkeerklæring, må dette formentlig anses for tilstrækkeligt samtykke.

Hvis der anmodes om oplysninger mundtligt, og vedkommende ikke vil skrive under, men – selv om der er givet den lovpligtige vejledning – mundtligt giver oplysningerne, er formkravet om, at samtykke skal være skriftligt, ikke opfyldt. Myndigheden må i så fald skrive forløbet ned i tilsynsrapporten, herunder at der er givet den krævede vejledning. Der vil formentlig i så fald ikke være noget til hinder for, at myndigheden bruger oplysningerne i den administrative håndhævelse m.v. Hvorvidt oplysningerne vil kunne bruges i en straffesag, vil være op til (politiet og) domstolene at vurdere.

3.2.5 Undersøgelser hos / oplysninger fra 3.mand.

Begrænsningerne i myndighedernes adgang til gå på tilsyn og til at kræve oplysninger gælder også i forhold til tilsyn, der foregår hos tredjemand, f.eks. en nabo, og oplysninger, der kræves af en tredjemand.

Tilsyn hos f.eks. en nabo må således ikke ske i de tilfælde, hvor det ikke må ske hos den mistænkte virksomhed. Hvis politiet f.eks. har brug for yderligere dokumentation til brug for straffesagen i form af undersøgelser eller målinger foretaget fra eller på en nabos grund, skal dette ske efter retsplejelovens regler, medmindre den mistænkte virksomhed giver skriftligt samtykke på baggrund af tilstrækkelig vejledning.

Miljølovgivningen indeholder ikke ret mange oplysningspligter, som påhviler andre end den, der direkte er reguleret af reglerne ("forurenere"), men i de tilfælde, hvor der foreligger sådanne pligter, suspenderes de i princippet på samme tidspunkt som de oplysningspligter, der påhviler den mistænkte, altså når der er konkret mistanke. Dog kan myndighederne alligevel godt bruge oplysningspligterne over for tredjemænd, hvis formålet er et andet end at skaffe oplysninger til den eventuelle straffesag. Denne undtagelse svarer til undtagelsen i § 9, stk. 2. Oplysningspligterne kan også bruges, hvis den mistænkte giver skriftligt samtykke på baggrund af tilstrækkelig vejledning.

Tredjemænd må gerne frivilligt give oplysninger til myndighederne. Det er ikke reguleret i retssikkerhedsloven.

For ansatte i den mistænkte virksomhed gælder samme regler som for virksomheden selv, hvis virksomheden er organiseret som en "juridisk person" (f.eks. et A/S eller et ApS). Hvis virksomheden ikke er en juridisk person, betragtes de ansatte som tredjemænd.

Der er ikke nogen almindelige regler i miljølovene om, at ansatte har pligt til at give oplysninger. Det betyder ikke, at myndigheden ikke må tale med de ansatte, hvis der f.eks. er behov for at indhente

oplysninger om, hvordan et hændelsesforløb har været, eller hvordan bestemte opgaver løses. Men de ansatte har altså ikke nogen selvstændig pligt til at svare.

Hvis tilsynsmyndigheden ønsker at stille spørgsmål til ansatte, bør den desuden, hvad enten § 10 finder anvendelse eller ej, først tale med den ansvarlige miljømedarbejder eller ledelsen, medmindre der foreligger særlige grunde til at lade være, f.eks. at der er tale om et akut tilfælde, hvor myndigheden skal have oplysninger til brug for oprydnings- og forebyggelsesindsatsen. Det bør desuden være klart for medarbejderen, at vedkommende udtaler sig frivilligt. Dette gælder selvfølgelig i særlig grad, hvis § 10 finder anvendelse.

3.2.6 Nye hjemler til at foretage undersøgelser for virksomhedernes regning.

Ved lov nr. 1373 af 20. december 2004 er der indført nye hjemler i en række miljølove til, at myndighederne kan foretage undersøgelser for virksomhedernes regning eller overtage udførelsen af egenkontrollen for virksomhedernes regning.

3.2.6.1 Hjemmel til at foretage undersøgelser for virksomhedens regning.

I en række love er indført en hjemmel til, at myndighederne kan udføre nødvendige undersøgelser for virksomhedens regning, i tilfælde, hvor der på grund af selvinkrimineringsreglerne i retssikkerhedslovens § 10 ikke kan afkræves virksomheden oplysninger, herunder udstedes undersøgelsespåbud.

Det drejer sig om følgende nye bestemmelser:

Miljøbeskyttelsesloven: § 70 a

Havmiljøloven: § 45 a

Vandforsyningsloven: § 67, stk. 2

Jordforureningsloven: § 73 a

De har følgende ordlyd:

I tilfælde, hvor § 10 i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter finder anvendelse, kan tilsynsmyndigheden udføre nødvendige undersøgelser for den ansvarliges regning til belysning af forhold, som denne ellers er eller kunne være pålagt at afgive oplysninger om.

Hvis der er andre hjemler til at foretage selvhjælpshandlinger, der kan finde anvendelse, f.eks. § 70 i miljøbeskyttelsesloven, finder disse fortsat anvendelse og berøres således ikke hverken af § 10 eller af de nye bestemmelser.

De nye bestemmelser kan kun bruges til at foretage undersøgelser for virksomhedernes regning, i det omfang der ellers – hvis man ikke var inde i § 10 – ville være hjemmel til at pålægge virksomhederne at udføre undersøgelsen/afgive oplysningerne for egen regning, f.eks. i medfør af § 72 i miljøbeskyttelsesloven eller i medfør af et vilkår i en tilladelse. Myndigheden kan således ikke bruge bestemmelserne, hvis der er tale om undersøgelser, som myndigheden selv skulle betale for, hvis man ikke var i en § 10-situation.

Myndigheden kan kun bruge de nye bestemmelser, hvis § 10 finder anvendelse. Hvis den pågældende giver samtykke til at give oplysningerne, selv om man i princippet er inde i § 10, kan bestemmelserne ikke bruges. Så må man bruge de almindelige hjemler til at afkræve oplysninger.

Der skal normalt foretages partshøring, inden der træffes afgørelse efter de nye bestemmelser. Hvis myndigheden ikke tidligere har gjort det, skal den i den forbindelse spørge, om virksomheden ønsker at give samtykke til selv at afgive oplysningerne. For at undgå forsinkelse kan det være hensigtsmæssigt, at myndigheden samtidig forvarsler et påbud om at foretage undersøgelserne/afgive oplysningerne efter f.eks. miljøbeskyttelseslovens § 72, som vil blive udstedt, hvis der gives samtykke.

Virksomheden vil i forbindelse med partshøring/forvarsling også kunne komme med bemærkninger vedrørende omfanget af undersøgelserne eller metoden, herunder foreslå billigere løsninger. Partshøring/forvarsling skal således være så specifik med hensyn til undersøgelsesmetode og -omfang, at virksomheden har mulighed for at bedømme konsekvenserne af afgørelsen.

Det er en forudsætning for, at myndighederne har krav på fuld dækning af udgifterne, at undersøgelserne og omkostningerne opfylder proportionalitetsprincippet, herunder at de må anses for rimelige og forsvarlige. Som i tilfælde af påbud, selvhjælpshandlinger m.v. efter de gældende regler, må der imidlertid indrømmes myndigheden et forholdsvis bredt skøn, idet nødvendigheden af at foretage bestemte undersøgelser må bedømmes på grundlag af de oplysninger, som myndigheden har kunnet fremskaffe på afgørelsestidspunktet, og hvilken risiko for sundhed og miljø der på baggrund heraf kan være, jf. også nedenfor afsnit 3.2.8.

3.2.6.2 Hjemmel til at overtage egenkontrollen

I en række love er indført en hjemmel til, at myndighederne kan overtage egenkontrollen for virksomhedens regning, i tilfælde, hvor det på grund af selvinkrimineringsreglerne i retssikkerhedslovens § 10 ikke kan kræves, at virksomheden afgiver egenkontrolresultaterne, eller hvor det i øvrigt af håndhævelsesmæssige eller miljømæssige grunde skønnes nødvendigt.

Det drejer sig om følgende nye bestemmelser:

Miljøbeskyttelsesloven: § 70 b

Vandforsyningsloven: § 65, stk. 5

Jordforureningsloven: § 73 b

De har følgende ordlyd i miljøbeskyttelsesloven og jordforureningsloven og i hovedsagen den samme i vandforsyningsloven:

I tilfælde, hvor § 10 i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter finder anvendelse, eller hvor det af håndhævelsesmæssige eller miljømæssige årsager i øvrigt skønnes nødvendigt, kan tilsynsmyndigheden for en afgrænset periode træffe beslutning om at udføre den kontrol, som en virksomhed ellers skulle udføre som egenkontrol, for virksomhedens regning. I afgørelsen om at overtage egenkontrollen kan myndigheden fastsætte de krav, der er nødvendige for myndighedens gennemførelse af kontrollen.

Der vil formentlig være ret få tilfælde, hvor myndighederne på forhånd kan sige, at fremtidige egenkontrolresultater ikke kan kræves udleveret i medfør af § 10, idet det kræver, at der er konkret mistanke om fremtidige/fortsatte overtrædelser. I disse få tilfælde kan de nye bestemmelser imidlertid være relevante.

Det er imidlertid ikke en betingelse, at der allerede foreligger en § 10-situation, idet bestemmelserne også kan bruges, hvis det af håndhævelsesmæssige eller miljømæssige årsager i øvrigt skønnes nødvendigt. Der tænkes på situationer, hvor myndigheden ud fra virksomhedens hidtidige opførsel kunne have grund til at tvivle på, om den vil udføre egenkontrollen, vil udføre den korrekt, eller vil indsende oplysningerne. Det kan også være situationer, hvor det er sandsynligt, at man fremtidigt (inden egenkontrolresultaterne skal afleveres) kommer i en § 10-situation, således at egenkontrolresultater ikke vil kunne afkræves. Bestemmelserne kan også godt efter omstændighederne anvendes, selv om virksomheden erklærer, at den vil udføre og aflevere fremtidig egenkontrol.

I en række tilfælde vil en bedre løsning være at pålægge virksomheden skærpede egenkontrolkrav, herunder at egenkontrollen skal udføres af et eksternt laboratorium, eller pålægge virksomheden at indsende resultaterne af egenkontrollen løbende. Dette er der allerede hjemmel til i de hidtil gældende regler om egenkontrol. Der kan dog være tilfælde, hvor dette ikke skønnes tilstrækkeligt, f.eks. fordi der også er grund til at tvivle på, om virksomheden vil overholde sådanne skærpede vilkår, eller fordi det

vurderes, at det er sandsynligt, at man vil komme i en § 10-situation. I sådanne situationer vil der kunne være behov for, at myndigheden for en periode overtager egenkontrollen for virksomhedens regning.

Hvis myndigheden ønsker at overtage egenkontrollen, fordi myndigheden har grund til tvivle på, at virksomheden vil overholde egenkontrolkravene, vil det normalt være en forudsætning, at andre mindre indgribende håndhævelsesmidler er forsøgt, herunder at virksomheden har fået indskærpet egenkontrolkravene og herefter fortsat ikke opfylder disse.

I en del af disse tilfælde, hvor virksomheden har vist, at den ikke kan eller vil overholde sine egenkontrolvilkår, vil en midlertidig overtagelse af egenkontrollen være en egnet løsning. Ved siden af denne mulighed findes imidlertid de sædvanlige håndhævelsesmidler, herunder forbud.

En afgørelse om at overtage egenkontrollen vil skulle forvarsles og vil kunne påklages på linje med de ovenfor omtalte afgørelser om at foretage undersøgelser på virksomhedens regning.

I en afgørelse om at overtage egenkontrollen skal der kunne fastsættes vilkår, der skal sikre, at egenkontrollen kan udføres af myndigheden, f.eks. vilkår om, at virksomheden skal meddele, hvornår visse anlæg vil være i drift, så der kan foretages målinger på et relevant tidspunkt.

Myndigheden kan kun overtage egenkontrollen for en afgrænset periode, f.eks. 1 år. Herefter må myndigheden genoverveje situationen, og den kan om nødvendigt – afhængig af, om virksomheden har overholdt de regler, der gælder for den i denne periode, og om de forhold, der begrundede overtagelsen af egenkontrollen, i øvrigt stadig gør sig gældende – beslutte at forlænge overtagelsen af egenkontrollen. Men hvis der ikke er nogen udsigt til, at virksomheden kan bringes til at overholde egenkontrolkravene selv, må forbud overvejes i stedet for en forlænget overtagelse af egenkontrollen. Situationen bør ikke udvikle sig til, at myndigheden reelt overtager egenkontrollen permanent.

3.2.7 Fjernelse af dokumentation hos virksomhederne.

En række af adgangsbestemmelserne i miljølovene er blevet præciseret i forbindelse med indførelsen af de nye hjemler omtalt ovenfor i afsnit 3.2.6.

Det drejer sig om følgende bestemmelser:

Miljøbeskyttelsesloven: § 87

Havmiljøloven: § 42 og § 45

Vandforsyningsloven: § 64

Jordforureningsloven: § 57

Genteknologiloven: § 29

Det er blevet præciseret, at myndighederne – ud over at de har ret til at komme ind på ejendommen og se dokumenter m.v. – kan fotografere, kopiere eller medtage dokumenter og andre genstande uden vederlag.

Dette er relevant i myndighedernes tilsynsarbejde generelt, men har også betydning i de tilfælde, hvor myndigheden har behov for oplysninger til den administrative håndhævelse eller beskyttelsesforanstaltninger (og hvor § 9 derfor ikke finder anvendelse), men hvor § 10 finder anvendelse, og den pågældende derfor ikke kan afkræves oplysningerne.

Myndigheden skal ved anvendelsen af bestemmelsen selvfølgelig overholde proportionalitetsprincippet. Det betyder bl.a., at myndigheden ikke kan fjerne dokumenter og genstande (f.eks. computere), hvis det er muligt og tilstrækkeligt at kopiere oplysningerne på stedet, lave udskrifter, tage fotos osv.

I de tilfælde, hvor der sker fjernelse, skal effekterne selvfølgelig – medmindre det er nødvendigt at beholde dem til bevissikring – leveres tilbage hurtigst muligt efter, at myndighederne har haft mulighed

for at uddrage og kopiere de nødvendige oplysninger; men hvor hurtigt dette skal ske, må også afhænge af, hvor stor ulempe det er for virksomheden at undvære dem.

Myndighederne må kun søge efter relevante og nødvendige oplysninger, og må ikke undersøge eller kopiere dele af materialet, som måtte indeholde oplysninger, der ikke er relevante for tilsynet, herunder særlig personoplysninger, f.eks. oplysninger om ansatte eller privat e-mailkorrespondance. Myndighederne skal som dataansvarlige i det hele taget være opmærksomme på reglerne i persondataloven.

3.2.8 Hvad gør man, hvis man ikke kan skaffe flere oplysninger?

Det vil i en række tilfælde på miljøbeskyttelseslovens og andre miljøloves område være sådan, at myndighederne ikke kan fremskaffe de oplysninger, de har brug for til det administrative tilsyn og håndhævelse eller til forureningsbekæmpelse og -forebyggelse eller til beskyttelse af sundheden, eller hvor man i hvert fald ikke kan skaffe dem hurtigt nok i forhold til behovet for handling.

Der kan f.eks. være tilfælde, hvor man ikke kan få at vide, hvordan et uheld er sket, eller hvad der er blevet udledt eller er risiko for bliver udledt. Der kan også være tilfælde, hvor man måske ville kunne finde disse oplysninger, hvis man ledte længe nok, men hvor man ville risikere, at det ville tage uforholdsmæssig lang tid, enten i forhold til ressourceanvendelsen som sådan eller i forhold til behovet for hurtig indgriben mod en forurening.

Sådanne situationer opstår af forskellige grunde, f.eks. at virksomheden uberettiget nægter at udlevere oplysningerne, eller at virksomheden ikke er i besiddelse af dem, enten fordi den har forsømt en pligt til at skaffe sig dem, eller af undskyldelige årsager, og det kan også skyldes, at virksomheden pga. retssikkerhedslovens § 10 ikke er forpligtet til at udlevere oplysningerne.

I sådanne situationer må myndigheden træffe afgørelse på det foreliggende grundlag, selv om det er ufuldstændigt, således at risikoen ikke kan bedømmes præcist, og man må i visse tilfælde lade usikkerheden komme virksomheden til skade og handle ud fra et »worst case-scenarie« for at sikre, at der træffes tilstrækkelige foranstaltninger til at beskytte sundhed og miljø. Dette ændres ikke i tilfælde, hvor den pågældende i medfør af § 10 i retssikkerhedsloven er undtaget fra de oplysningspligter, der ellers gælder.

Et eksempel kan være oprydningsforanstaltninger efter udslip af et stof i en å, hvor myndighederne ikke kan få præcise oplysninger fra virksomheden om, hvad eller hvor meget der er udledt, og hvor dette heller ikke umiddelbart kan konstateres. De må så tage stilling til undersøgelses- og oprydningsforanstaltningernes art og omfang på det foreliggende grundlag, og det skal ikke gøre nogen forskel i dette skøn, om virksomheden evt. i medfør af § 10 i retssikkerhedsloven ikke er forpligtet til at give oplysningerne.

Tilsvarende vil det – som en sidste udvej – kunne være nødvendigt at nedlægge driftsforbud mod en virksomhed, der ikke kan eller vil komme med oplysninger, der gør det muligt for myndigheden at bedømme, om den giver anledning til væsentlig forurening, eller føre tilsyn med virksomhedens vilkår i øvrigt.

Dette ændrer selvfølgelig ikke på, at beslutningen altid skal opfylde proportionalitetsprincippet, og at der ikke må vælges en løsning, som myndigheden burde have kunnet se, var unødvendig eller unødvendigt dyr. F.eks. vil man i forbindelse med oprydning af jordforureninger, hvor man ikke kender omfanget af forureningen, kunne være forpligtet til først at foretage undersøgelser heraf og/eller at faseopdele oprydningen, afhængig af hvad der må antages at begrænse udgifterne mest muligt.

Det er desuden klart, at myndighederne ikke må misbruge den nævnte type afgørelser til at lægge pres på virksomheden for at få den til at opgive beskyttelsen mod selvinkriminering, eller som en straf i sig selv.

3.3 Eksempler

I de fleste normale tilsynssituationer kommer § 9 og § 10 ikke i spil, som det fremgår ovenfor. I det følgende beskrives et eksempel på et almindeligt tilsynsforløb med angivelse af forholdet til § 9 og § 10 i de forskellige faser.

1. Der er kommet en anmeldelse om støj fra en restaurant, som ikke tidligere har fået påbud om grænseværdier for støj, og hvor der heller ikke gælder anden begrænsning af støjen, herunder en lokal, strafbelagt forskrift. Der foretages tilsyn med henblik på at finde ud af, om den skal have et påbud efter § 42, foretages orienterende støjmåling og gives på baggrund heraf påbud efter miljøbeskyttelseslovens § 72 om, at restauranten skal udføre en egentlig støjmåling. Her er § 9 eller § 10 ikke relevante, da virksomheden ikke kan have begået noget strafbart, da der endnu ikke er noget påbud, den kan have overtrådt. 2. Myndigheden udsteder et påbud om støjgrænser m.v., og på et tidspunkt udføres rutinetilsyn, hvor man konstaterer overtrædelse, hvilket alene fører til, at påbudet indskærpes. Selv om der nu er tale om en i princippet strafbar overtrædelse, giver det heller ikke anledning til overvejelser i forhold til § 9 eller § 10, da politianmeldelse ikke er på tale. 3. Myndigheden foretager et opfølgende tilsyn for at se, om indskærpelsen er fulgt. Myndigheden har både ret til at komme ind og til at afkræve restauranten oplysninger, uden at det er i strid med § 9 eller § 10, da den tidligere overtrædelse i sig selv ikke giver hverken konkret eller rimelig grund til mistanke om, at overtrædelsen vil fortsætte, og der heller ikke er andre særlige grunde til at tro det. Hvis man på det opfølgende tilsyn kan konstatere, at indskærpelsen ikke er fulgt, og det betyder, at man vil overveje politianmeldelse, finder § 10 anvendelse fra dette tidspunkt. Det betyder, at myndigheden skal vejlede om, at restauranten ikke behøver at give oplysninger. Myndigheden bør oplyse restauranten om, at de kan give samtykke til at give oplysninger, hvis det er relevant. Myndigheden kan godt (efter retssikkerhedslovens § 9, stk. 2) fortsætte tilsynsbesøget og selv skaffe sig oplysninger med henblik på administrative tiltag som (yderligere) indskærpelse, påbud om ændring af drift eller indretning for at forebygge yderligere overtrædelser, selvhjælpshandling osv. Myndigheden kan herunder også prøve selv at finde oplysninger/dokumenter, som den pågældende ikke frivilligt vil udlevere. Myndigheden kan også fortsætte tilsynsbesøget med henblik på at afklare overtrædelsens omfang m.v. med henblik på at kunne afgøre, om man vil politianmelde, og med henblik på at kunne udarbejde en kvalificeret politianmeldelse. 4. Myndigheden foretager politianmeldelse. Herefter kan myndigheden godt foretage nye tilsynsbesøg med henblik på at føre almindeligt tilsyn (altså tilsyn med, om der sker andre overtrædelser eller skal gives yderligere påbud) eller for at foretage opfølgende administrative tiltag som nævnt ovenfor i forhold til den politianmeldte overtrædelse.
--

Nedenfor beskrives en række yderligere eksempler på anvendelsen af § 9 og § 10 i forbindelse med akutte forureningssager, særligt problematiske virksomheder og andre mere specielle tilfælde.

Udslip af forurenende efterslukningsvand fra en virksomhed til å.

Hændelsesforløb	§ 9	§ 10
Et amts miljøvagt modtager sidst på eftermiddagen en anmeldelse fra den lokale beredskabschef om forurening af en å. Ved besigti-	Ikke rimelig grund til mistanke. Derfor ikke inde i § 9. Miljøvagten kan gennemføre tilsynet.	

gelse af åen bliver det konstateret, at vandet er brunt og lugter røddent. Der er formodning om en alvorlig organisk forurening. En kildeopsparing viser, at forureningen strømmer ud fra et rørlagt vandløb, som har tilløb til åen. Ved besigtigelse af det rørlagt vandløb konstateres, at der er tilløb af mørkfarvet vand fra en rørledning, der har retning fra en nærliggende virksomhed.		
Miljøvagten henvender sig til ledelsen af virksomheden, som sender en medarbejder ud for at lukke myndigheden ind. Miljøvagten kan se, at der løber vand fra et brandsted og videre ud i rørledningen. Der er riller i terrænet og bræmmer af fugtig jord og affald, der indicerer, at der var løbet slukningsvand i længere tid og i langt større mængder end på tidspunktet for besigtigelsen. I de åbne grøfter omkring virksomheden til afledning af uforurenet overfladevand henstår en stærkt mørkfarvet væske. Dette tyder på, at virksomheden har brugt store mængder vand til at slukke en brand, hvilket bekræftes af den tilstedeværende medarbejder. Miljøvagten indskærper, at en sådan udledning er i strid med miljøbeskyttelseslovens § 27. På denne baggrund etablerer virksomheden omgående en vold, der forhindrer yderligere udledning af slukningsvand.	Ikke rimelig grund til mistanke, før omfanget af overtrædelsen er klarlagt. Herefter er man inde i § 9, men da myndigheden har behov for at være til stede og sikre beviser, herunder fotografere forholdene af hensyn til at udstede (og senere kunne dokumentere berettigelsen af) indskærpelser og evt. påbud om afværgeforanstaltninger, kan dette fortsat ske, jf. § 9, stk. 2.	Afhængigt af omstændighederne kan der være konkret mistanke mod virksomheden allerede ved den første henvendelse til den. Det kommer an på, om en sådan forurening normalt vil være hændelig. I hvert fald er der konkret mistanke, når myndigheden har set sporene efter slukningsvand. Da der er tale om en overtrædelse, som myndigheden vil overveje at politianmelde, skal myndigheden vejlede virksomhedens ledelse i overensstemmelse med § 10 om, at der ikke er pligt til at give oplysninger, samt at oplysninger kan gives frivilligt med skriftligt samtykke. Også den ansatte, der er kommet til stede skal vejledes om, at han ikke har pligt til at udtale sig. Myndigheden kan dog godt kræve oplysninger om forhold, som ikke har noget med overtrædelsen af gøre, men alene har betydning for afværgeforanstaltninger m.v.
Overtrædelsen bliver meldt til politiet, og virksomheden vedtager en bøde.	Myndigheden kan fortsat gå på tilsynsbesøg for at sikre opfyldning og foretage administrativ	Myndigheden kan afkræve oplysninger, der ikke kan have betydning for straffesagen.

tiv opfølgning samt føre tilsyn med andre forhold.
--

Udslip fra olietank på virksomhed

Hændelsesforløb	§ 9	§ 10
En virksomhed anmelder et udslip på ca. 1000 liter dieselolie fra virksomhedens mobile tankanlæg. Olien løber i jorden og i mindre grad til et vandløb. Virksomheden har selv omgående fået tilkaldt et slamsugningsfirma, og større følger bliver under ledelse af miljøvagten afværget.	Besøget har til formål at afværge forureningen, og der er derfor ikke spørgsmål om anvendelse af § 9, idet § 9, stk. 2, under alle omstændigheder vil gøre, at besøget er lovligt.	Det er en konkret vurdering, om der er konkret mistanke. Hvis omstændighederne tyder på, at der er tale om et hændeligt uheld, herunder hvis uheldet er af en art, som myndigheden ud fra sin erfaring vurderer typisk er hændeligt, er man ikke inde i § 10. Myndigheden kan under alle omstændigheder stille spørgsmål, der alene har betydning for afværgelse af forureningen. Hvis der er behov for oplysninger, der f.eks. belyser omfanget af forureningen eller begivenhedsforløbet, skal virksomheden vejledes efter § 10 om, at der ikke er pligt til at komme med oplysninger, hvis myndigheden får mistanke om, at det ikke er et hændeligt uheld. Hvis man i så fald ikke kan få præcis oplysning om f.eks. den mængde olie, der er strømmet ud, og herunder heller ikke kan skaffe sig oplysningerne ved egne undersøgelser, må man skønne, så godt man kan, og så rydde op efter en worst-case vurdering, på samme måde som hvis der var andre grunde til, at man ikke kunne få oplysningerne.
Myndigheden tager senere på tilsyn for at følge op på hændelsen. Det konstateres, at udslippet skyldes udstrømning gennem tankanlæggets påfyldningsslange, der manglede pistolhåndtag.	Myndigheden kan foretage tilsynsbesøg indtil sagen er så belyst, at myndigheden kan stilling til, om der skal foretages politianmeldelse eller ej. Derudover kan myndigheden foretage tilsynsaktiviteter, der er nødvendige af hensyn til administrativ opfølgning (påbud, indskærpelser m.v.)	I hvert fald når myndigheden ser, at der mangler pistolhåndtag, er der formentlig konkret mistanke om strafbart forhold, og der skal vejledes efter § 10. Myndigheden bør spørge, om virksomheden vil give oplysninger frivilligt (med skriftligt samtykke på baggrund af tilstrækkelig vejledning). Hvis der ikke gives samtykke, kan myndigheden kun kræve oplysninger, der ikke ville kunne have betydning for den eventuelle straffesag.
Virksomheden forklarer, at der aftenen før blev kon-		

stateret beskadigelse af pistolhåndtaget, som blev afmonteret og slangen lagt løst ovenpå tanken. Den faldt i løbet af natten ned, hvilket betød, at der løb olie ud.		
Efter en nærmere afvejning af skærpende og formildende omstændigheder, beslutter myndigheden ikke at foretage politianmeldelse.	Når det er besluttet ikke at politianmelde, finder § 9 ikke anvendelse.	Når det er besluttet ikke at politianmelde, finder § 10 ikke længere anvendelse. Myndigheden kan så afkræve oplysninger også uden samtykke, hvis det er relevant for den administrative opfølgning. Hvis der i den forbindelse fremkommer nye oplysninger, som gør, at sagen alligevel er mere alvorlig, kan man omgøre beslutningen, og politianmelde alligevel. I så fald finder § 10 igen anvendelse.

Støvgener fra en skrotvirksomhed

Hændelsesforløb	§ 9	§ 10
En skrotvirksomhed har gentagne gange overtrådt vilkår om, at den ikke må modtage og neddele støvende kabler og ikke må have udendørs oplag af støvende mellemprodukter. Myndigheden indskærper flere gange, og foretager yderligere tilsyn, hvor overtrædelser bliver dokumenteret via fotografering og videooptagelse.	Der er hele tiden tilstrækkelig saglig grund til det, myndigheden gør, i forhold til de administrative tiltag, idet oplysningerne skal bruges som dokumentation i forhold til først indskærper og senere forbud. Myndigheden kan derfor fortsat gøre det og også videregive informationen til politiet.	Når man er ude over det stade, hvor myndigheden vil undlade at politianmelde, hvis der ikke sker yderligere overtrædelser, skal myndigheden vejlede efter § 10 i forhold til oplysninger fra virksomheden om de konstaterede overtrædelser. Hvis der på et tidspunkt på baggrund af hændelsesforløbet er opstået konkret mistanke om, at der fortsat vil ske overtrædelse, vil der også være pligt til at vejlede i forhold til fremtidige egenkontrolindberetninger, som vil dokumentere en overtrædelse.
Der foretages politianmeldelse.	Ovenstående gælder også, efter at der er rimelig grund til mistanke, og efter at der er sket politianmeldelse.	
		Myndigheden må i så fald (eller hvis den på baggrund af de mange overtrædelser og virksomhedens opførsel i øvrigt har grund til at tro, at fremtidige indberetninger ikke er til at stole på) overveje, om den skal overtage

		egenkontrol, jf. mbl. § 70 b, og/eller disse forhold må indgå i overvejelserne om at nedlægge forbud.
Myndigheden nedlægger forbud mod virksomheden.		

Ophobning af affald på virksomhed

Hændelsesforløb	§ 9	§ 10
I strid med vilkår i miljøgodkendelse undlader en virksomhed løbende at bortskaffe affald, som bliver ophobet på virksomheden.	Myndigheden skal af miljømæssige/ administrative grunde holde øje med affaldsoplaget og samle oplysninger til brug for administrativ håndhævelse, herunder indskærpelser og forbud, samt til brug for at vurdere, om der er grundlag for selvhjælpshandlinger. Myndigheden kan derfor, også selv om der på et tidspunkt opstår rimelig grund til mistanke, og selv om der er foretaget politianmeldelse, fortsat gå på tilsyn på virksomheden.	Hvis myndigheden ved tilsyn konstaterer en overtrædelse, kan myndighederne ikke kræve en månedlig opgørelse, der endnu ikke er afleveret, og som vil bekræfte den skete overtrædelse, og virksomheden skal vejledes herom.
Der er i godkendelsen vilkår om, at virksomheden skal sende affaldsopgørelser til myndigheden hver måned.		Desuden indtræder der formentlig på et tidspunkt konkret mistanke også om, at overtrædelserne vil fortsætte, fordi myndigheden f.eks. ved, at virksomheden ikke har penge til at bortskaffe affaldet. Myndigheden må i så fald generelt meddele, at virksomheden ikke behøver at indsende de månedlige opgørelser.
Myndigheden fører en række tilsyn for at konstatere, om affald bliver bortskaffet som krævet, og om affald bliver forsvarligt emballeret, mærket og opbevaret.		Hvis virksomheden ikke giver samtykke til at meddele oplysningerne, må myndigheden søge at tilvejebringe oplysninger, der er nødvendige til de administrative opgaver, ved myndighedens eget tilsyn, hvor de kan se, hvad der står på virksomheden og checke dokumenter.
Der bliver givet adskillige indskærpelser og foretaget flere politianmeldelser.	Oplysninger, som myndigheden ikke selv har brug for, men som politiet ønsker til brug for behandling af anmeldelserne, må ikke fremskaffes af myndigheden ved tilsyn på virksomheden.	
		Hvis det ikke er muligt at føre et forsvarligt tilsyn, kan det medvirke til at fremskynde et forbud mod virksomhedens drift.
Der nedlægges forbud mod virksomheden.		

2 meter bræmme ved vandløb.

Hændelsesforløb	§ 9	§ 10
Ved tilsyn opstår mistanke om, at der ikke på en vandløbsstrækning er 2 meter bræmme som krævet i vandløbsloven. Der foretages en opmåling og gives et påbud om retablering inden en vis frist.	Da politianmeldelse ikke er på tale i første omgang, behøver man ikke overveje § 9, og tilsynsbesøget kan gennemføres.	Da politianmeldelse ikke er på tale i første omgang, behøver man ikke overveje § 10.
Inden myndigheden har foretaget opfølgende tilsyn med besigtigelse og evt. opmåling, modtager de en anmeldelse om, at der ikke er sket retablering. Myndigheden foretager besigtigelse og opmåling, og hvis der ikke er sket retablering, foretages politianmeldelse.	En anmeldelse giver ikke i sig selv rimelig grund til mistanke, medmindre den indeholder tilstrækkelige oplysninger til, at myndigheden umiddelbart kan vurdere, om der skal foretages politianmeldelse, og i givet fald kan udforme en kvalificeret politianmeldelse. Myndigheden kan derfor godt gå ud for at konstatere, om det er rigtigt, at indskærpelsen ikke er fulgt, herunder foretage opmålinger. Dette er nødvendigt, for at overtrædelsen er kvantificeret i en sådan grad, at der er grundlag for, at myndigheden kan vurdere, om der skal foretages politianmeldelse, og i givet fald kan udforme en kvalificeret politianmeldelse, og dermed for at der foreligger rimelig grund til mistanke. Desuden vil disse oplysninger og evt. dokumentation i form af fotos også være nødvendige for myndigheden i forhold til den administrative håndhævelse, der skal foregå sideløbende.	En anmeldelse giver som oftest ikke i sig selv konkret mistanke, men det er en vurdering fra sag til sag, om anmeldelsen er så præcis og troværdig, at det er nok til at give konkret mistanke. Når myndigheden selv ved tilsyn har konstateret den fortsatte overtrædelse, er der i hvert fald konkret mistanke, og myndigheden må ikke afkræve den pågældende oplysninger, uden at denne har givet skriftligt samtykke på baggrund af tilstrækkelig vejledning.

	bende med en evt. politianmeldelse.	
	Det kan derfor ske uden at komme i strid med § 9.	

Opfyldning af mose

Hændelsesforløb	§ 9	§ 10
En lodsejer har hældt bygningsaffald i en mose, som er omfattet af § 3 i naturbeskyttelsesloven. Myndigheden besigtiger mosen og fotograferer for senere dokumentation. Der gives påbud om lovliggørelse.	Da politianmeldelse ikke er på tale i første omgang, behøver man ikke overveje § 9, og besigtigelsen kan gennemføres.	Ikke relevant, jf. § 1, stk. 3, idet naturbeskyttelsesloven ikke indeholder bestemmelser om oplysningspligt. Også i et sådant tilfælde bør myndigheden dog i fornødent omfang, hvis den beder om oplysninger, vejlede den mistænkte om, at vedkommende ikke har pligt til at afgive oplysninger, der har betydning for det forhold, som mistanken omfatter.
På baggrund af efterfølgende undersøgelser af kortmateriale, fotos m.v. vurderes, at tilfældet er groft, og der indgives politianmeldelse for overtrædelsen.		
I sagen ender det med påbud om fysisk lovliggørelse inden en frist. Myndigheden besigtiger på ny og konstaterer, at mosen ikke er oprenset. Der indgives endnu en politianmeldelse.	Den administrative proces med fysisk lovliggørelse skal køres videre, herunder med undersøgelser på ejendommen. Det kan myndigheden fortsat gøre og også videregive information til politiet om f.eks. miljørapporter.	

3.4 Forholdet til håndhævelsesvejledningen og tilsynsvejledningen

3.4.1 Håndhævelsesvejledningen

I Håndhævelsesvejledningen (vejledning 6/2005 om håndhævelse af miljøbeskyttelsesloven) er retssikkerhedslovens bestemmelser nævnt, hvor de er relevante, med henvisning til nærværende vejledning, men reglerne er ikke beskrevet nærmere. Håndhævelsesvejledningen skal således suppleres af nærværende vejledning i forhold til anvendelse af retssikkerhedsloven i håndhævelsessituationer.

3.4.2 Tilsynsvejledningen

Tilsynsvejledningen (vejledning 3/1995 Tilsyn med virksomheder) er under revision. I forbindelse med revisionen, vil der blive taget højde for retssikkerhedsloven og indsat henvisninger til nærværende vejledning.

I forhold til vejledningen fra 1995 skal man i forbindelse med afsnit 8.3.2. om samarbejde med politiet være opmærksom på, at man godt kan være inde i § 9, selv om der endnu ikke er indgivet politianmeldelse. Myndigheden og politiet kan således ikke, hverken før eller efter politianmeldelse, aftale, at myndigheden skal skaffe yderligere bevismateriale m.v. til brug for straffesagen. Sådant bevismateriale må indhentes af politiet efter retsplejelovens regler, hvis man er i en § 9-situation.

Hvis myndigheden imidlertid selv skal bruge oplysningerne eller dokumentationen til brug for den administrative del af sagen, må disse gerne indhentes ved tilsyn på virksomheden. Sådanne oplysninger må også gerne videregives til politiet.

3.5 Konsekvenser af at overtræde reglerne.

Der er ikke i retssikkerhedsloven fastsat nogen retsvirkninger af, at reglerne i loven tilsidesættes.

Spørgsmål om myndighederne tilsidesættelse af reglerne i kapitel 2 kan efter reglerne i den kommunale styrelseslov indbringes for statsamtmanden, som kan behandle spørgsmål om myndighedernes overholdelse af lovgivningen. Der kan også klages til Folketingets Ombudsmand, som kan tage sagen op og har mulighed for kritik m.v. som i andre tilfælde, hvor myndighederne tilsidesætter regler eller god forvaltningsskik.

Der vil som udgangspunkt ikke være noget til hinder for, at myndigheden selv i den administrative sagsbehandling anvender oplysninger, som den har fået i strid med § 9 eller § 10. Det er op til (politiet og) domstolene konkret at vurdere, om oplysningerne vil kunne bruges i en straffesag.

- 1) I § 9: "rimelig grund til mistanke" i § 10 "konkret mistanke", jf. nærmere nedenfor.
- 2) Her, og hvor overvejelse vedrørende politianmeldelse i det følgende omtales, forudsættes, at der ikke er tale om overtrædelse af nogle af de (få) regler på miljøområdet, hvor myndighederne har adgang til at udstede administrative bødeforelæg. Begrænsningerne, der følger af § 9 og § 10, gælder også, hvis strafspørgsmålet kan afgøres ved et administrativt bødeforelæg.
- 3) Eller adgang til at undersøge eller fjerne genstande, dokumenter m.v., jf. nærmere afsnit 3.2.1.
- 4) Medmindre der undtagelsesvis er hjemmel til objektivt strafansvar.